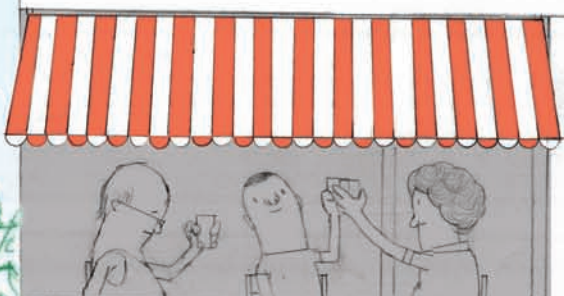
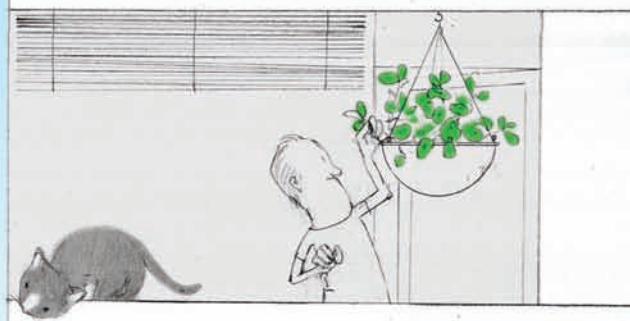
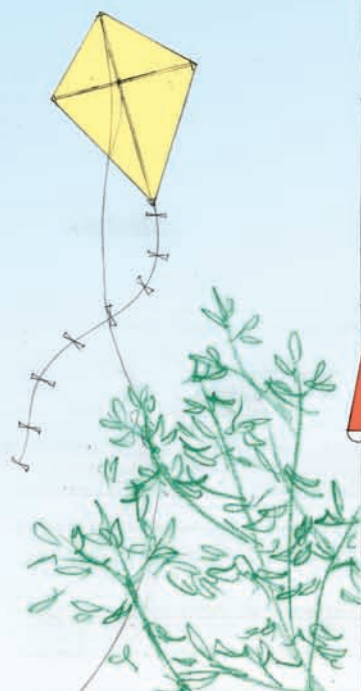

Marjan Nadim

Levekår i Groruddalen

Marjan Nadim

Levekår i Groruddalen

© Fafo 2008

ISBN 978-82-7422-637-1

ISSN 0801-6143

Omslagsfoto: Helena Ohlsson www.hel-o.com

Omslag: Fafos Informasjonsavdeling

Trykk: Allkopi AS

Innhold

Forord	5
Sammendrag	7
Kapittel 1 Innledning	9
1.1 Om Groruddalen og Groruddalssatsingen	9
1.2 Levekår	12
1.3 Kort om problemstillinger og data	12
1.4 Gangen i rapporten.....	14
Kapittel 2 Befolkningen i Groruddalen	15
2.1 Hvem bor i Groruddalen?	15
2.2 Flytting – hvem kommer og hvem drar?	22
2.3 Oppsummering.....	24
Kapittel 3 Helse og uhelse?	25
3.1 Mål på helsestatus.....	25
3.2 Redusert funksjonsevne.....	26
3.3 Egenvurdert helse	31
3.4 Barn av foreldre med dårlig helse.....	32
3.5 Oppsummering.....	34
Kapittel 4 Innenfor eller utenfor?.....	35
4.1 Hvor mange og hvem er i arbeid?	35
4.2 Viktigste inntektskilde	39
4.3 Indikatorer på særlige problemer.....	45
4.4 Oppsummering.....	47
Kapittel 5 Opplevelsen av nærmiljøet.....	49
5.1 Boligmassen i Groruddalen	49
5.2 Støy og trafikk.....	50
5.3 Trygghet og problemer i nærområdet	51
5.4 Sosiale nettverk og naboforhold	53
5.5 Bruk av kulturtilbud og trening.....	57
5.6 Politisk deltagelse	60
5.7 Selvpoplevde levekår og trivsel.....	60
5.8 Oppsummering.....	64

Kapittel 6 Visjoner og virkelighet i Groruddalen	65
Litteratur	69
Vedlegg 1 Oversikt over datagrunnlaget benyttet i undersøkelsen.....	71
Vedlegg 2 Fordeling i Groruddalen på spørsmålene om egenvurdert helse	75

Forord

I 2007 startet en tiårig felles satsing mellom staten og Oslo kommune for å bedre miljøforhold og levekår i Groruddalen. Denne rapporten inngår som en del av oppstartsdokumentasjonen til Groruddalssatsingen, og er en videreføring av Fafos levekårskartlegging i Oslo fra 2007. Rapporten tar for seg Groruddalen spesielt og ser nærmere på om og i hvilken grad Groruddalen skiller seg fra resten av byen, og dessuten på om det er interne variasjoner i Groruddalen når det gjelder en rekke ulike mål på levekår. Utgangspunktet for analysene er registerdata over hele Oslos befolkning, samt surveydata fra levekårskartleggingen i Oslo.

Prosjektet er gjennomført på oppdrag fra Oslo kommune, og jeg vil gjerne takke prosjektets referansegruppe bestående av Morten Bildeng (Byrådsavdeling for finans og utvikling), Per-Øystein Lund (Plankontoret for Groruddalen), Tron Myrén (Bydel Bjerke) og Peter Austin (Byrådsavdeling for byutvikling) for nyttige tilbakemeldinger og innspill underveis. Videre vil jeg rette en spesiell takk til Hanne Cecilie Kavli, forskningsleder ved Fafo, for uunnværlig hjelp og støtte i skrivefasen, og til Roy A. Nielsen, Fafo, for hjelp med analysene og stor innsatsvilje – selv på fritiden.

Oslo, 2. juni 2008

Marjan Nadim

Sammendrag

- Mer enn hver femte Oslo-borger bor i Groruddalen, og mer enn en tredjedel av beboerne i Groruddalen har enten selv innvandret til Norge eller har foreldre som har innvandret. Det vil si at det er her vi finner den høyeste andelen personer med innvandringsbakgrunn i Oslo.
- Beboerne i Groruddalen har markert dårligere helse enn befolkningen ellers i Oslo, både slik vi kan lese det ut av offentlig statistikk og slik befolkningen selv vurderer sin helse. Selv om det er interne variasjoner i Groruddalen når det gjelder andel personer med redusert funksjonsevne, har alle delbydelene en høyere andel innbyggere med redusert funksjonsevne enn snittet for Oslo. Det er flere personer med dårlig helse i alle befolkningsgrupper vi har sett på, noe som understreker at de store helseproblemene i Groruddalen ikke skyldes den demografiske befolknings-sammensetningen.
- Personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn har generelt en høyere sannsynlighet for å være registrert med redusert funksjonsevne enn resten av befolkningen, men i Groruddalen er tendensen motsatt. Groruddalen er det eneste området i Oslo hvor personer uten innvandringsbakgrunn i større grad har dårlig helse enn personer med innvandringsbakgrunn. Denne sammenhengen er imidlertid ikke mer robust enn at den forsvinner når vi tar høyde for kjønns- og aldersfordelingen i de to befolkningsgruppene.
- Folk i Groruddalen har en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen ellers i Oslo. Det er en lavere andel av beboerne i Groruddalen som er i arbeid sammenlignet med resten av byen, og det er flere som har vært utenfor arbeidsmarkedet i lengre tid. Siden Groruddalen er det området i Oslo med lavest andel personer i arbeid, er det ikke overraskende at det også er her en finner den laveste gjennomsnittlige inntekten i Oslo, og hvor flest er avhengige av overføringer fra det offentlige.
- Selv om Groruddalen skiller seg negativt ut fra resten av Oslo når det gjelder tilknytning til arbeidsmarkedet og inntekt, ser bildet annerledes ut for den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen. Det er en høyere andel med ikke-vestlig bakgrunn som er i arbeid i Groruddalen enn det er i resten av byen. Samtidig har denne delen av

befolkningen i Groruddalen høyere inntekt enn personer med tilsvarende bakgrunn ellers i byen.

- Beboerne i Groruddalen rapporterer i stor grad at de trives i nærmiljøet sitt. De opplever ikke mer problemer og kriminalitet i nærområdet sammenlignet med resten av Oslo, men er noe mer plaget av støy enn andre. Nesten åtte av ti synes naboforholdene og de sosiale forholdene i nærmiljøet er gode. Flertallet av beboerne i Groruddalen har gode sosiale relasjoner og kontakt med andre, og denne delen av byen kjennetegnes av at beboerne har stor grad av tverrkulturell kontakt. Samtidig er det også her at innbyggerne er mest skeptisk til innvandrere. De aller fleste i Groruddalen synes de har det bra, og Groruddalen skiller seg ikke negativt ut fra resten av byen når det gjelder generell trivsel eller hvordan folk vurderer sine egne levekår sammenlignet med andres. Innbyggerne selv tegner et positivt bilde av området de bor i, og Groruddalen, slik innbyggerne selv beskriver situasjonen, utmerker seg ikke med lav trivsel eller dårlige selvopplevde levekår.
- Det er derfor lite i våre data som tyder på at levekårene vi finner i Groruddalen er relatert til forhold knyttet til området som sådan. Det er dermed grunn til å tro at mange av utfordringene Groruddalen står overfor er en konsekvens av mer allmenne prosesser knyttet til sosial og økonomisk bosegregering.
- Når søkelyset rettes mot Groruddalen, er det ofte de områdene der situasjonen er dårlig som skarpstilles. Våre data viser imidlertid at det er viktig å nyansere bildet av Groruddalen som et enhetlig område. Denne delen av byen preges ikke av én virkelighet, men flere. Det er gjennomgående større forskjeller internt i Groruddalen enn det er mellom Groruddalen og resten av Oslo på de fleste indikatorene for levekår.

Kapittel 1 Innledning

«Groruddalen er kanskje det verste stedet du kan bo, selv om ingen vet hvordan det ser ut der.»

Sitatet stammer fra «Anton», som bor vest i Oslo og er en av informantene til Oslo Bymuseum i forbindelse med utstillingen «Drabantbyen kommer!». ¹ Bildet er nok mer sammensatt, noe som ikke minst kommer til uttrykk når man spør de 23 prosentene av Oslos befolkning som bor i Groruddalen. Groruddalen har like fullt gjennom mange år blitt sett på som et problemområde, både i fremstillinger i media, blant mange Osloborgere og blant politikere. Bydelene i Groruddalen er sammen med bydelene i indre øst blant de områdene som kommer dårligst ut i undersøkelser av levekårene i landets kommuner og bydeler (se for eksempel Statistisk sentralbyrås levekårshjul, Bråthen mfl 2007). Dette er noe av bakteppet for at staten og Oslo kommune har gått sammen om en tiårig satsing på Groruddalen. I 2008 – ved inngangen til den ti år lange satsingen – har Oslo kommune satt i gang flere dokumentasjonsprosjekter ² for å skaffe en oversikt over situasjonen i Groruddalen. Hensikten er selvsagt å dokumentere hvilke utfordringer området står overfor, men også å identifisere områder der Groruddalen presterer godt. I neste omgang vil oppstartsdocumentasjonen gi grunnlag for å vurdere resultatene av satsingen og de tiltakene som settes i gang. Fafos bidrag er i denne sammenheng en analyse av levekår i Groruddalen sammenlignet med resten av byen. Vi vil også se nærmere på forskjellene internt i Groruddalen.

1.1 Om Groruddalen og Groruddalssatsingen

Groruddalen består av de fire bydelene Bjerke, Grorud, Stovner og Alna. Disse områdene er karakterisert av mangfold med hensyn til bebyggelse, befolkning, sterke og svake sider. De store skillene følger ikke nødvendigvis bydelsgrensene, og Oslo kom-

¹ Referert i Klassekampen 19.04.2008 i artikkelen *Korrigerer drabantbybildet*.

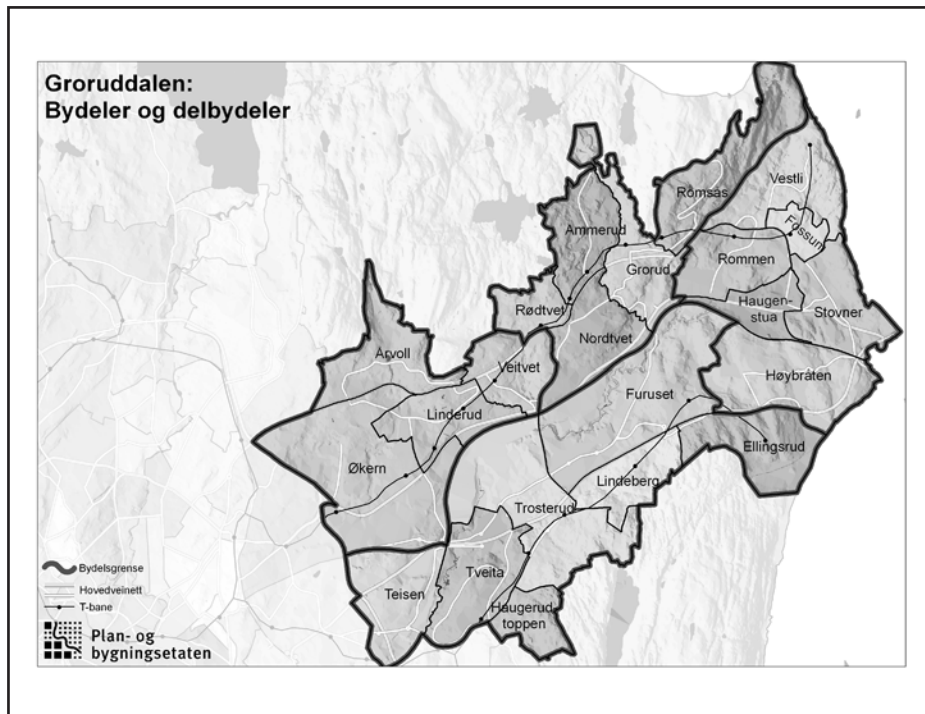
² Blant annet en analyse av Publikumsundersøkelsen i Oslo med blick på Groruddalen, og en egen undersøkelse av levekår i Groruddalen i forbindelse med Statistisk sentralbyrås Levekår tverrsnittsundersøkelse.

mune har derfor delt Groruddalen inn i 22 delbydeler, for å kunne se på et geografisk nivå under bydelsnivå som er basert på grunnkretser.³ I utformingen av inndelingen ble det lagt vekt på å fange opp helhetlige geografiske områder med minimum 3000 til 4000 innbyggere. Innbyggertallet i delbydelene varierer fra 3000 beboere på Rødtvet og Haugerudtoppen til i underkant av 9000 beboere på Furuset. Tabell 1.1 viser hvilke delbydeler som inngår i de fire bydelene.

Tabell 1.1 Delbydeler i Groruddalen.

Bjerke	Grorud	Stovner	Alna
Veitvet	Ammerud	Vestli	Furuset
Linderud	Rødtvet	Fossum	Ellingsrud
Økern	Nordtvet	Rommen	Lindeberg
Årvoll	Grorud	Haugenstua	Trosterud
	Romsås	Stovner	Haugerudtoppen
		Høybråten	Tveita
			Teisen

Figur 1.1 Kart over Groruddalen med delbydeler

³ En grunnkrets er en geografisk enhet som blant annet Statistisk sentralbyrå bruker i utarbeidelsen av regional statistikk. Landet er delt inn i ca. 14 000 grunnkretser.

I 2007 startet en tiårig felles satsing mellom staten og Oslo kommune for å bedre miljøforhold og levekår i Groruddalen. Groruddalssatsingen ble iverksatt etter at det lenge har vært bred politisk enighet om at det er behov for å bedre miljø- og leveforhold i Groruddalen. I Groruddalssatsingen legges det stor vekt på tiltak som kan fremme en god byutvikling, gi bedre miljø, økt livskvalitet og bedre levekår for befolkningen. Groruddalens identitet og stolthet skal også styrkes. Disse målene skal nås gjennom samarbeid mellom privatpersoner, organisasjoner, næringsliv og offentlige aktører (Plankontoret for Groruddalen 2008).

Satsingen er delt i fire programområder, som hver har sine hovedmål og delmål. De fire programområdene er:

1. Miljøvennlig transport i Groruddalen

Hovedmålet i programområde én er å styrke miljøvennlig person- og godstransport, oppnå bedre luftkvalitet, mindre støy, estetisk opprustning, universell utforming og trafikkssikkerhet.

2. Alna, grønnstruktur, idrett og kulturmiljø

Under programområde to er målet å styrke Groruddalens blågrønne struktur og naturmangfold, gi bedre forhold for friluftsliv, fysisk aktivitet og idrett og bedre luftkvalitet. I tillegg skal kulturminner vernes og brukes, og dalens historieforståelse skal styrkes.

3. Bolig-, by- og stedsutvikling i Groruddalen

Hovedmålet i programområde tre er å styrke lokal stedsidentitet, skape effektive utbyggingsmønstre, gode lokalsentre og næringsområder samt attraktive boområder med godt fungerende uteområder og god standard på boliger og bygninger.

4. Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering

Det siste programområdet fokuserer på å bedre levekår, skole og oppvekst, kultur og nærmiljø, samt styrke bydeler og skole, også etter at satsingen er over.

Forbedring av levekårene i Groruddalen inngår som en sentral komponent i satsingen, og denne rapporten vil først og fremst konsentrere seg om problemstillinger innenfor programområde fire. Selv om mye av satsingen er rettet mot fysiske tiltak knyttet til samferdsel, miljøopprustning og stedsutvikling, kan det også være viktig å kartlegge hvordan beboerne i Groruddalen selv vurderer sin situasjon og sine nærområder. En kartlegging av levekårene i Groruddalen vil derfor være relevant også for de andre programområdene.

1.2 Levekår

Levekår kan forstås på mange måter, og norsk levekårsforskning har tradisjonelt sett på levekår som sammensatt av et sett *objektivt målbare ressurser* som for eksempel inntekt, utdanning, helse og boligforhold. Man har da vært opptatt av ytre objektive mål på hvordan individer har det og den tilstand de befinner seg i. Andre mener det også er nødvendig å se på hvilke *muligheter* individet har, og hvilke valg de kan treffe. Gode levekår handler da ikke bare om hvilke ressurser den enkelte har, men også om kapasiteten til å gjøre bruk av disse ressursene og evnen til å virkeliggjøre de muligheter en har. I tillegg er det mulig å se på levekår som *opplevd livskvalitet*, og dermed vurdere en persons eller en gruppes levekår ut fra hvor «lykkelige» de føler seg. Et slikt perspektiv introduserer et subjektivt mål på levekår som ikke lenger vil handle utelukkende om hvordan man har det, men også «hvordan man tar det» (se Bråthen mfl 2007 for en utfyllende diskusjon av ulike perspektiver på levekår).

Uansett hvilket perspektiv på levekår som legges til grunn, er levekårsstudier viktige fordi de kan avdekke om det er systematiske forskjeller mellom personer eller grupper enten det gjelder objektivt målbare ressurser, muligheter til å realisere et godt liv eller opplevd livskvalitet.

Tidligere levekårskartlegginger har som nevnt avdekket at Groruddalen skiller seg negativt ut fra andre deler av Oslo og landet som helhet (Bråthen mfl 2007, Statistisk sentralbyrås levekårshjul 2007). I denne rapporten ser vi nærmere på levekårene i Groruddalen og spør om og eventuelt på hvilken måte de skiller seg fra resten av Oslo. I tillegg vil vi, så langt det lar seg gjøre, beskrive forskjellene internt i Groruddalen. Vi vil først og fremst undersøke levekårsindikatorer knyttet til helse, tilknytning til arbeidsmarkedet og inntekt. I tillegg vil vi se på ulike forhold knyttet til nærmiljø, sosiale nettverk og selvopplevd livskvalitet. Selv om vi også vil trekke på andre perspektiver på levekår, vil mye av vekten ligge på levekår som objektivt målbare ressurser og hvordan disse er fordelt. Det vil si at rapporten stort sett følger den tradisjonelle norske levekårstradisjonen når det gjelder hvilke aspekter ved levekår som tas opp.

1.3 Kort om problemstillinger og data

Levekårskartleggingen i Groruddalen har basert seg på to datakilder, offisiell statistikk og en representativ spørreundersøkelse blant befolkningen i Oslo som ble gjennomført i forbindelse med Fafos levekårskartlegging av byen i 2006:

- Registerdata: Opplysninger fra ulike administrative registre som dekker perioden 2000 til 2005, og som omfatter hele Oslos befolkning per 31. desember 2005. På

dette tidspunktet var 536 580 personer bosatt i byen. Denne delen av datagrunnlaget er levert av Statistisk sentralbyrå, og er det samme som benyttes i utarbeidelsen av en rekke offisielle statistikker.

- **Surveyundersøkelse:** En spørreundersøkelse med et representativt utvalg på i underkant av 2700 bosatte i Oslo mellom 20 og 80 år kartlegger opplysninger om blant annet nærmiljø, helse, fritid, trygghet og politikk. I Groruddalen omfatter surveyen 415 personer i hovedutvalget (totalbefolkningen) og 341 personer i tilleggsutvalget (personer med pakistansk, somalisk, srilankisk bakgrunn). Undersøkelsen ble gjennomført i september 2006 av Synovate MMI, på oppdrag fra Fafo i forbindelse med levekårskartleggingen i Oslo (Bråthen mfl 2007). Når det gjelder spørreskjemaet, se Bråthen mfl (2007).

I den offentlige statistikken ligger det en del informasjon som kan brukes som levekårsindikatorer, som for eksempel status på arbeidsmarkedet, inntekt, utdanningsnivå, helsestatus med mer. Registerdataene gir oss dermed informasjon om en rekke objektivt målbare aspekter ved levekår. Ønsker man derimot å vite noe om hvordan folk selv opplever at de har det og hvordan de vurderer ulike aspekter ved sine livsforhold, er man nødt til å spørre dem. Spørreundersøkelsen som ble gjennomført i forbindelse med Fafos levekårskartlegging i Oslo, gir informasjon om blant annet egenvurdering av helse, opplevelse av nærmiljøet, bolig, sosiale nettverk, bruk av kulturaktiviteter og politisk deltagelse. Gjennom å sammenstille informasjon fra offentlige registre og den representative spørreundersøkelsen, har vi et godt grunnlag for å belyse levekårene i Groruddalen fra ulike perspektiver. Mer detaljert beskrivelse av datamaterialet og definisjoner som er brukt, finnes i vedlegg 1.

Ett av formålene med rapporten er å undersøke om levekårene i Groruddalen skiller seg fra dem i resten av Oslo og i andre områder av byen. I tillegg til Groruddalen, har vi laget fire bydelsgrupper, og det er disse som ligger til grunn for analysene. Tabell 1.2 viser hvilke bydeler som inngår i de ulike bydelsgruppene.

Tabell 1.2 Fordelingen av bydeler på bydelsgruppene som er brukt i rapporten.

Groruddalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabantbyer
Bjerke	Gamle Oslo	St.Hanshaugen	Ullern	Østensjø
Grorud	Grünerløkka	Frogner	Vestre Aker	Søndre Nordstrand
Stovner	Sagene		Nordre Aker	
Alna			Nordstrand	

1.4 Gangen i rapporten

Vi begynner i kapittel to med å se nærmere på befolkningssammensetningen i Groruddalen og i de ulike delbydelene. I tillegg til å gi et bilde av hvem som bor i Groruddalen, vil vi også kort kommentere hvem som flytter inn og ut av området, og hvordan folk begrunner at de har flyttet. I kapittel tre tar vi for oss helsetilstanden til innbyggerne i Groruddalen, både slik den fremkommer i offentlige registre og ut fra hvordan beboerne selv vurderer helsen sin. I tillegg ser vi spesielt på andelen barn som vokser opp med én forelder med dårlig helse. Kapittel fire gir en oversikt over sysselsetting og tilknytning til arbeidsmarkedet, og vi undersøker hvilke grupper som i større og mindre grad er i arbeid. Videre ser vi på hva som er den viktigste kilden til inntekt for befolkningen i Groruddalen og Oslo, og peker på inntektsforskjellene i hovedstaden, før vi ser nærmere på fattige barnefamilier. Til slutt i kapitlet om arbeid presenterer vi tre grupper i befolkningen som har en tilknytning til arbeidsmarkedet eller en inntektssituasjon som gjør at de kan antas å ha særlige behov.

Et siste tema, som tas opp i denne rapportens kapittel fem, er nærmiljø og politisk deltagelse. Her ser vi på hva slags sosiale ressurser og nettverk folk i Groruddalen har, i hvilken grad de deltar i ulike fritids- og kulturaktiviteter, og i hvilken grad de engasjerer seg politisk. Avslutningsvis, i kapittel seks, trekker vi linjene tilbake til tanken bak det storstilte utbyggingsprosjektet som Groruddalen i sin tid representerte, og holder visjonene om hva byplanleggerne ønsket opp mot det bildet av levekår og trivsel som avtegner seg gjennom våre data.

Kapittel 2 Befolkningen i Groruddalen

Ved utgangen av 2005 bodde det 122 293 personer i Groruddalen, noe som tilsvarer 23 prosent av Oslos befolkning. Foruten storbykommunene Bergen og Trondheim, overstiger innbyggertallet i denne delen av Oslo alle kommunene i landet. Befolkningen i Groruddalen er mangfoldig og sammensatt, og består samtidig av noen grupper som vi fra tidligere forskning vet er spesielt utsatt for levekårsproblemer. I dette kapitlet skal vi kort sammenfatte de viktigste befolkningsmessige særtrekkene ved Groruddalen sammenlignet med resten av Oslo. I en del av byen der én av tre innbyggere har bakgrunn fra ikke-vestlige land,⁴ vil selvsagt innvandrerbefolkningen vies oppmerksomhet. Vi vil også stoppe opp ved de ulike delområdene i Groruddalen og kommentere befolkningssammensetningen der.

2.1 Hvem bor i Groruddalen?

Befolkningen i Groruddalen har mye til felles med befolkningen i Oslo sett under ett. Samtidig er det noen forhold som utmerker seg. I et levekårsperspektiv er det spesielt viktig å notere at utdanningsnivået i Groruddalens befolkning samlet sett er lavere enn ellers i Oslo, og at området har den høyeste andelen innbyggere med innvandrerbakgrunn.

Kjønn, alder og utdanningsnivå

Tabell 2.1 viser utdanningsnivå samt alders- og kjønnssammensetning blant befolkningen i Groruddalen sammenlignet med de andre bydelgruppene i Oslo. Gjennomsnittsalderen i Groruddalen er på linje med Oslo som helhet, men sammenlignet med resten av byen finner vi at det er flere unge under 24 år i Groruddalen enn i de andre delene av byen, samt flere i aldersgruppen 60 til 74 år.

Groruddalen er det området i Oslo der innbyggerne har lavest utdanningsnivå. 21 prosent av beboerne i Groruddalen har høyere utdanning, mot 38 prosent i resten av

⁴ Med ikke-vestlige land menes land i Øst-Europa, Tyrkia, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika.

byen. Tilsvarende har 27 prosent av befolkningen i Groruddalen kun grunnskoleutdanning, mot 19 prosent i byen totalt.

Som vi skal komme tilbake til om litt, har Groruddalen en langt mer omfattende innvandrerbefolkning enn byen sett under ett. Opplysningene vi har om innvandrerbefolkningens utdanningsnivå er imidlertid mangelfulle, først og fremst fordi det ikke finnes noe system som løpende registrerer den utdanningen folk har med seg ved innvandring til Norge. Statistisk sentralbyrås (SSB) levekårskartlegging blant innvandrere dokumenterte store avvik mellom registrert utdanningsnivå og det utdanningsnivået folk selv oppgir. I alle de ti landgruppene som inngår i SSBs levekårsundersøkelse, er oppgitt utdanningsnivå høyere enn det utdanningsregisteret tilsier (Blom og Henriksen 2008).

Med forbehold om at de data som er tilgjengelige er mangelfulle, har den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen generelt lavere utdanning enn befolkningen ellers (Statistisk sentralbyrå 2003). Den samme tendensen finner vi i Groruddalen, der det registrerte utdanningsnivået er lavere blant den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen. Derimot skiller ikke Groruddalens innvandrerbefolkning seg fra personer med ikke-vestlig bakgrunn i resten av byen når det gjelder registrert utdanningsnivå. Eller

Tabell 2.1 Befolkningssammensetning etter bydelgruppe, per 31.12.2005. Prosent. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Groruddalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabantbyer	Oslo totalt
Aldersgrupper						
0-15	20,7	13,5	9,9	20,3	22,6	18,0
16-24	10,3	9,3	10,4	9,6	10,6	9,9
25-30	9,1	20,4	19,9	7,3	7,8	12,1
31-59	41,4	45,5	43,2	42,0	41,7	42,7
60-74	11,6	6,5	9,9	11,7	10,1	10,2
75+	6,9	4,9	6,7	8,9	7,3	7,1
Kjønn						
Mann	48,7	50,4	49,3	47,8	48,2	48,8
Kvinne	51,3	49,6	50,7	52,2	51,8	51,2
Utdanningsnivå*						
Grunnskole	27,0	20,4	13,5	12,3	21,8	18,8
Videregående	52,0	38,2	36,4	39,3	50,6	43,0
Univ./høyskole	21,0	41,4	50,1	48,5	27,5	38,2
N	122293	105176	73895	153360	77106	535823

* Fullført utdanning for personer i alderen 16–74 år.

sagt på en annen måte – innvandrerne i Groruddalen har ikke lavere utdanning enn innvandrere i resten av Oslo.

Tabell 2.2 viser fordelingen av befolkningen i Oslo på ulike familietyper. Kategorien aleneboende er å regne som en restkategori, fordi den sannsynligvis inneholder mange samboere og andre som bor sammen med noen de ikke har et formalisert forhold til. En fjerdedel av husholdningene i Groruddalen består av ektepar med barn. Dette er gjennomgående en høyere andel enn det er i Oslo som helhet, selv om området ikke skiller seg nevneverdig fra ytre vest og de øvrige drabantbyene.

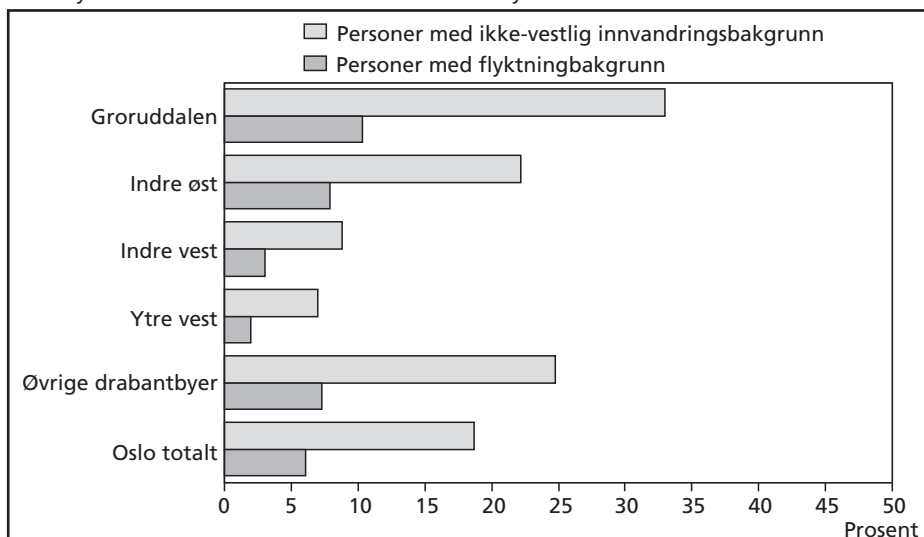
Tabell 2.2 Familietype etter bydelsgruppe. Personer 16 -74 år. Prosent. 2005 Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Grorud- dalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabant- byer	Oslo totalt
Ektepar u/barn	16,9	9,7	11,9	16,3	15,5	14,2
Ektepar m/barn	25,9	11,2	10,1	28,8	28,7	21,5
Samboere m/barn	6,8	5,4	4,3	8,0	8,2	6,6
Familier m/én forsørger	5,1	4,4	3,3	4,5	5,8	4,6
Aleneboende	32,6	62,1	62,6	28,8	28,3	42,0
Uoppgitt	12,8	7,3	7,8	13,6	13,4	11,1
N	88525	85804	61682	108465	54055	398531

Innvandrerbefolkningen i Groruddalen – med røtter 170 land

Mer enn en tredjedel (35 prosent) av beboerne i Groruddalen har enten selv innvandret til Norge eller er født i Norge av foreldre som har innvandret (såkalte etterkommere). Groruddalen har dermed den klart høyeste andelen personer med innvandringsbakgrunn i Oslo; i byen som helhet er innvandrerandelen 23 prosent. Hva det vil si at et område har en høy innvandrerandel, avhenger av hvem innvandrerbefolkningen er. Personer som har kommet til Norge som flyktninger møter andre utfordringer enn de som har kommet gjennom familiegjenforening, og ulike grupper i innvandrerbefolkningen vil i ulik grad være avhengige av støtte fra det offentlige. Det er derfor verdt å merke seg at det også er i Groruddalen vi finner den høyeste andelen flyktninger i hovedstaden. En av ti av beboere i Groruddalen har kommet til Norge som flyktninger. Flyktninger er, på samme vis som innvandrerbefolkningen sett under ett, en sammensatt gruppe med til dels svært ulike interesser og behov. Like fullt møter flyktninger gjennomgående større utfordringer, blant annet på det norske arbeidsmarkedet.

Figur 2.1 Andel personer med ikke-vestlig landbakgrunn og andel med flyktningbakgrunn, etter bydelsområde. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Innvandrerbefolkningen i Groruddalen har i all hovedsak ikke-vestlig bakgrunn. Figur 2.1 viser andel personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn og andel med flyktningbakgrunn i de ulike bydelsgruppene.

Innvandrerbefolkningen i Norge har en annen demografisk sammensetning enn befolkningen sett under ett. Det mest markante trekket er at det gjennomgående er

Tabell 2.3 Befolkningen i Oslo, etter verdensregion og bydelsgruppe. Prosent. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

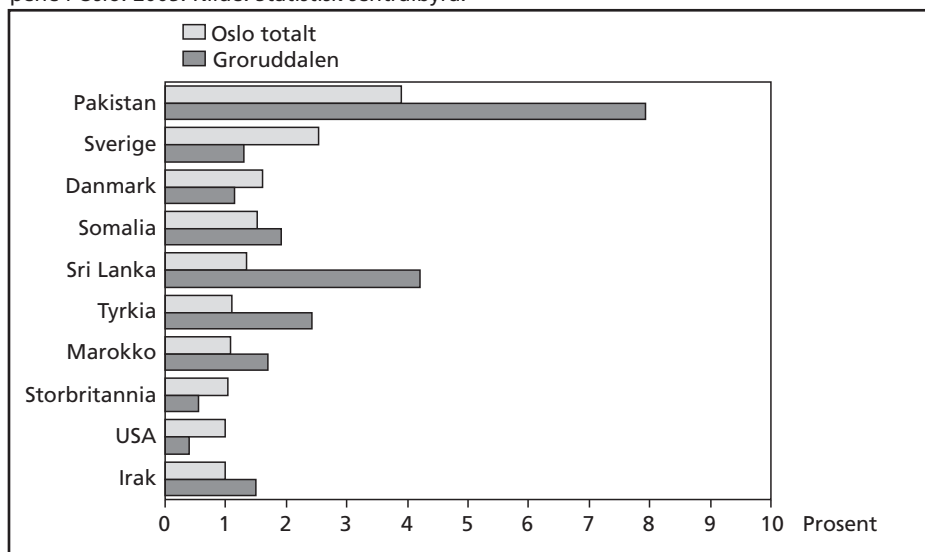
	Grorud- dalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabant- byer	Oslo totalt
Norge	64,8	73,5	83,5	88,8	72,5	77,2
Norden ellers	1,3	2,6	4,3	2,2	1,6	2,3
Vest-Europa ellers	0,9	1,3	2,5	1,6	0,9	1,4
Øst-Europa	3,3	2,8	2,3	1,7	3,0	2,6
Nord-Amerika/ Oseania	0,1	0,3	0,7	0,5	0,2	0,4
Afrika	5,8	6,6	1,9	1,6	4,9	4,1
Asia	22,9	11,7	3,8	3,2	16,2	11,4
Latin-Amerika	0,9	1,1	0,9	0,4	0,7	0,8
	100	100	100	100	100	100
N	122293	105176	73895	153360	77106	531830

flere barn og unge og færre eldre blant innvandrere enn i befolkningen for øvrig. Slik er det også i Groruddalen, der tre av ti personer med ikke-vestlig landbakgrunn er under 16 år. Gjennomsnittsalderen for den ikke-vestlige delen av innvandrerbefolkningen i Groruddalen er 15 år lavere enn for resten av befolkningen. Etterkommerne utgjør også en høyere andel av innvandrerbefolkningen i Groruddalen sammenlignet med resten av Oslo. En av tre personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn i Groruddalen er født i Norge, mot en av fire i Oslo for øvrig.

Tabell 2.3 viser befolkningen i Oslo etter verdensregion og bydelsgruppe. Her kan vi lese at Groruddalen har den høyeste andelen personer med innvandringsbakgrunn av alle bydelsgruppene i Oslo – det er færre personer med vestlig landbakgrunn i Groruddalen og klart flere med asiatisk bakgrunn, sammenlignet med resten av Oslo.

Figur 2.2 viser de ti største landgruppene i Oslo og andel personer med bakgrunn fra disse landene i Oslo og i Groruddalen. Personer med bakgrunn fra Pakistan utgjør den klart største gruppen av innvandrere i Groruddalen, og åtte prosent av beboerne i Groruddalen har pakistansk bakgrunn. De andre store landgruppene i Groruddalen består av personer med bakgrunn fra Sri Lanka (4 prosent) og Tyrkia (2 prosent).

Figur 2.2 Andel personer med ulik landbakgrunn i Oslo og Groruddalen. De ti største landgruppene i Oslo. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Botid i Norge er i mange sammenhenger en viktig del av forklaringen på at vi finner store forskjeller i for eksempel sysselsetting mellom ulike innvandrede minoriteter i Norge. Det er derfor interessant når vi av tabell 2.4 kan lese at de ikke-vestlige innvandrerne i Groruddalen har bodd i Norge relativt lenge, fire av ti kom til Norge for over 15 år siden. Sammenlignet med resten av byen er det færre med kort botid og flere med lang botid

Tabell 2.4 Botid for personer som har innvandret fra et ikke-vestlig land, etter bydelsgrupper. Prosent. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Grorud- dalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabant- byer	Oslo totalt
0-5 år	24,2	31,8	38,1	41,9	23,2	29,2
6-10 år	17,5	16,6	14,9	15	15,3	16,4
11-15 år	17,9	17,3	14,4	13,9	18,4	17,1
16-20 år	21,5	17,9	16,1	12	20,9	18,9
21+	18,9	16,4	16,5	17,3	22,2	18,5
	100	100	100	100	100	100
N	40300	23380	6559	10624	19076	99939

i Groruddalen og de øvrige drabantbyene. Likevel har nesten en av fire i Groruddalens innvandrerbefolkning bodd i Norge i fem år eller mindre. Botiden i Norge varierer med landbakgrunn, og med unntak av Somalia, er alle de største landgruppene som er representert i Groruddalen blant de som generelt har lang botid i Norge.

Hvor lenge innvandrere har bodd i Norge, er relevant av flere grunner. En viktig faktor er at sysselsetting øker for de aller fleste landgrupper med økt botid. Man skal likevel ikke legge for stor vekt på betydningen av botid alene. Veien inn i det norske samfunnet, i form av arbeid, utdanning og sosial deltagelse, følger ulike mønster og går i ulikt tempo for ulike grupper av innvandrere. Ikke minst kan situasjonen se forskjellig ut for kvinner og menn med like lang botid. At store deler av den innvandrede befolkningen i Groruddalen har relativt lang botid i Norge, vil derfor ha ulike implikasjoner for ulike grupper av innvandrere.

Befolkningen i delbydelene

Groruddalen er ikke et homogent område, og vi finner store forskjeller mellom delbydelene med hensyn til hvem som bor der. Delbydelene varierer som nevnt i størrelse fra 3000 beboere på Rødtvedt og Haugerudtoppen til i underkant av 9000 beboere på Furuset. Her vil vi trekke fram noen av de områdene som best illustrerer forskjeller i befolkningssammensetningen mellom de ulike delbydelene.

For det første er det store forskjeller i gjennomsnittsalder mellom de ulike delbydelene, fra 35,1 år på Grorud og Furuset til 45,3 år på Tveita. Over halvparten av delbydelene har en lavere gjennomsnittsalder enn Oslo som helhet (se tabell 2.5).

Tabell 2.5 Befolkningssammensetning for delbydelene i Groruddalen. 31.12.2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	N	Prosent av Grorud- dalens befolkning	Kvinne- andel	Gjennom- snittsalder	Andel med lav utdanning*	Andel med ikke-vestlig bakgrunn	Andel flyktninger
Veitvet	5757	4,7	51,3	33,7	30,7	48,2	17,8
Linderud	5444	4,5	52,1	37,0	27,8	37,6	13,2
Økern	6538	5,3	49,0	38,2	23,1	23,7	8,4
Årvoll	6735	5,5	54,4	41,5	16,5	9,3	3,0
Ammerud	6927	5,7	50,5	37,9	27,6	34,5	13,2
Rødtvet	3170	2,6	51,7	37,9	25,2	27,4	9,4
Nordtvet	4738	3,9	54,1	41,1	25,4	23,2	9,1
Grorud	3440	2,8	49,2	35,1	27,0	33,9	13,4
Romsås	6666	5,5	52,0	36,2	32,5	36,6	10,9
Vestli	6002	4,9	51,8	39,4	30,1	33,3	9,7
Fossum	4278	3,5	50,4	37,0	36,1	49,6	16,2
Rommen	3342	2,7	51,6	33,3	40,1	56,8	16,1
Haugenstua	3740	3,1	49,4	34,3	36,3	54,1	14,9
Stovner	4905	4,0	50,3	39,9	20,5	15,3	3,5
Høybråten	6293	5,1	50,1	37,3	18,8	15,5	4,4
Furuset	8891	7,3	50,6	35,1	32,6	50,5	14,8
Ellingsrud	6989	5,7	50,8	35,4	22,8	27,7	8,0
Lindeberg	7565	6,2	51,7	35,6	29,5	41,4	11,2
Trosterud	7545	6,2	51,5	37,5	28,4	41,4	11,4
Haugerud- toppen	3186	2,6	51,0	38,8	15,6	10,7	2,7
Tveita	4870	4,0	53,7	45,3	25,2	22,0	7,7
Teisen	5272	4,3	51,4	38,8	23,0	27,6	9,4
Grorud- dalen	122293	100	51,3	37,5	27,0	33,0	10,4
Øvrige Oslo	413530		51,1	37,6	16,5	14,6	4,7
Oslo totalt	535823		51,2	37,6	18,8	18,8	6,0

* Kun for personer i alderen 16–74 år.

For det andre finner vi betydelige forskjeller når det gjelder utdanningsnivået i delbydelene. Mens 40 prosent av beboerne på Rommen har lav utdanning,⁵ er det bare 16 prosent på Haugerudtoppen som ikke har mer enn grunnskoleutdanning. Med unntak av Haugerudtoppen og Årvoll, har alle delbydelene i Groruddalen en høyere andel personer med lav utdanning enn det vi finner i Oslo som helhet.

For det tredje er innvandrerbefolkningen ujevnt bosatt innenfor Groruddalens ulike delbydeler. Vi har sett at Groruddalen som helhet har den høyeste andelen personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn i Oslo. Imidlertid er det betydelige forskjeller innad i Groruddalen og innad i bydelene. To av de 22 delbydelene – Årvoll og Haugerudtoppen – har en lavere andel ikke-vestlige innvandrere enn Oslo som helhet. I de tre delbydelene Rommen, Haugenstua og Furuset utgjør den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen over halvparten av beboerne, mens under ti prosent av befolkningen på Årvoll har ikke-vestlig innvandringsbakgrunn. Flyktninger følger samme bydelsmessige bosettingsmønster som ikke-vestlige innvandrere, og vi finner følgelig høye andeler flyktninger blant annet på Veitvet (18 prosent), Fossum (16 prosent) og Rommen (16 prosent).

2.2 Flytting – hvem kommer og hvem drar?

Befolkningen i Oslo er svært mobil, og ingen andre steder i landet flytter folk like ofte. I løpet av 2007 var det over 76 000 som flyttet innad i byen, mens over 72 000 flyttet enten inn eller ut (Statistisk sentralbyrå 2007). Grundige analyser av flyttestrømmer krever andre typer data enn det vi har tilgjengelig. Det kan likevel være interessant å se nærmere på hvem som har flyttet inn og ut av Groruddalen i løpet av femårsperioden vi har informasjon om. I perioden mellom 2000 og 2005 var det i overkant av 10 000 personer som flyttet ut av Groruddalen, mens over 40 000 flyttet inn.

Tabell 2.6 viser hvem som har flyttet inn, ut, eller blitt boende i Groruddalen. I tillegg vises de tilsvarende andelene i ulike befolkningsgrupper for Groruddalen som helhet. Av tabellen kan vi se at det er en stor andel barn under 15 år som flytter inn til Groruddalen, og nær en tredjedel av innflytterne i perioden 2000 til 2005 var under 15 år. Husholdningene som flytter inn i Groruddalen har i snitt 1,2 barn. Det er tydelig at det er flere barnefamilier som flytter inn, mens det er flere eldre som flytter ut.

⁵ Med lav utdanning menes grunnskoleutdanning eller lavere. Også uoppgitt utdanning regnes som lav. De fleste med uoppgitt utdanning er personer som har innvandret og som har tatt utdanningen sin i utlandet. Analysene viser at de med uoppgitt utdanning slår ut svært likt med de som har lav utdanning, og vi har derfor valgt å slå sammen disse gruppene.

Tabell 2.6 Personer som har flyttet inn og ut eller blitt boende i Groruddalen i perioden 2000 til 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Flyttet inn til Groruddalen	Flyttet ut av Groruddalen	Bodd i Groruddalen i 2000 og 2005	Groruddalen i 2005
0-15 år	32,5	9,9	15,0	20,7
16-29 år	24,0	29,0	14,5	17,6
30-54 år	36,8	48,2	36,8	36,8
55-66 år	4,6	8,3	17,0	12,9
67-74 år	1,1	2,1	7,0	5,0
Gjennomsnittlig antall barn under 18 år	1,2	0,6	0,8	1,0
Ikke-vestlig bakgrunn*	44,9	27,4	26,2	32,3
Lav utdanning*	31,1	16,0	20,9	24,2
Sysselsatt 2005*	70,4	73,6	71,3	71,0
Gjennomsnittlig inntekt etter skatt*	203 351	236 334	221 967	211 319
N	40 139	10 380	82 184	122 293

* Personer i alderen 20–67 år.

45 prosent av de voksne innflytterne til Groruddalen i femårsperioden vi har sett på har ikke-vestlig innvandringsbakgrunn. Det er en langt høyere andel med ikke-vestlig bakgrunn som flytter inn i området enn det er som flytter ut. I den voksne befolkningen er det videre nesten dobbelt så mange med lav utdanning som flytter inn sammenlignet med andelen blant de som flytter ut av Groruddalen. Det er hovedsakelig innflyttere med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn som har lav utdanning, og ser vi kun på personer uten innvandringsbakgrunn, er det små forskjeller i utdanningsnivå mellom innflytterne og utflytterne.

Det er en noe lavere andel av innflytterne som er i arbeid sammenlignet med gjennomsnittet for befolkningen i Groruddalen, og innflytterne har tilsvarende lavere inntekt etter skatt. Til sammenligning er utflytterne i større grad i arbeid enn snittet for Groruddalen, og de har også høyere inntekt. Hvis vi skiller ut personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn, finner vi derimot at det er små forskjeller i sysselsettingsgraden blant personer uten innvandringsbakgrunn som flytter inn og ut av Groruddalen. Samtidig er det ikke forskjeller i sysselsettingsgraden for den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen som flytter inn og ut av området.

2.3 Oppsummering

Groruddalen kjennetegnes av en mangfoldig befolkning, og området har en større innvandrerandel enn Oslo for øvrig. Mer enn en tredjedel av befolkningen i Groruddalen har enten innvandret til Norge eller har foreldre som har innvandret, og innvandrerbefolkningen i Groruddalen har i all hovedsak ikke-vestlig bakgrunn. Groruddalen skiller seg også fra resten av Oslo ved at utdanningsnivået i området er lavt. Det er markerte variasjoner i befolkningssammensetningen i de delområdene som til sammen utgjør Groruddalen, og forskjellene innad i Groruddalen er større enn forskjellene mellom Groruddalen og resten av byen. Innflytterne til Groruddalen er i stor grad personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn og barnefamilier.

Kapittel 3 Helse og uhelse?

Helse er en viktig komponent av folks levekår og en sentral dimensjon i levekårskartlegginger. Spørsmålet om helse er viktig, fordi dårlig helse ofte sammenfaller med andre levekårsproblemer. For eksempel kan dårlig helse gjøre det vanskelig å skaffe og å beholde et arbeide. Den enkeltes helsetilstand kan dermed ha store konsekvenser for inntekten, som igjen vil påvirke hans eller hennes levestandard. Samtidig påpeker Bråthen mfl (2007) at dårlig helse kan føre til dårlige levekår, men at dårlige levekår også kan føre til svekket helse. Dårlig helse kan dermed være både en konsekvens av og en årsak til at man har begrensede muligheter og ressurser i hverdagen.

Når vi tar utgangspunkt i det offentliges eller en leges vurdering av folks helsetilstand, er det et forsøk på å ta utgangspunkt i et objektivt mål på helse. Men det kan være vel så viktig å fange opp hvordan folk selv opplever sin helse hvis vi ønsker å vite noe om deres selvopplevde livskvalitet. I dette kapitlet vil vi derfor bruke ulike mål på helse, og se på helsetilstanden både slik den fremkommer i offentlige registre og ut fra hvordan beboerne i Groruddalen selv oppfatter sin helse. I tillegg ser vi spesielt på barn som vokser opp med foreldre med dårlig helse. For disse barna kan foreldrenes helsetilstand påvirke deres muligheter og tilgang på ressurser, og foreldrenes helsetilstand kan dermed sies å påvirke barnas levekår.

3.1 Mål på helsestatus

Det finnes ingen entydig eller allment akseptert tilnærming til hvordan en skal måle eller definere helse (Sund og Krokstad 2005 i Bråthen mfl 2007). Et vanlig mål på befolkningens helsetilstand er forventet levealder, videre kan man se på dødelighet, utbredelse av sykdommer og sykdomsatferd. Det enkleste er kanskje å be folk selv gi en vurdering av sin egen helsetilstand. Vi vil benytte opplysninger fra registre om hvem som mottar inntektskompensasjon på grunn av «sykdom, skade eller lyte». Det er da gjerne en leges vurdering av den enkeltes helsetilstand som ligger til grunn. I tillegg vil vi se på hvordan folk i Oslo og Groruddalen selv opplever sin helse. I levekårskartleggingen i Oslo tok respondentene stilling til flere spørsmål om egen helse som ble brukt for å lage et mål på helsestatus (Bråthen mfl 2007), et mål som altså tar utgangspunkt i folks egen vurdering av egen helse.

Registerbaserte mål på helsestatus – redusert funksjonsevne

Statistisk sentralbyrås registre inneholder opplysninger om en person er uføretrygdet, midlertidig uføretrygdet, langtidssykemeldt, under rehabilitering eller yrkeshemmet i november et gitt år. Dette er koder som generelt gis til personer som på grunn av «sykdom, skade eller lyte» ikke er i stand til å jobbe full stilling, ikke er i stand til å jobbe i det hele tatt eller personer som er definert som yrkeshemmet på grunn av «fysisk, psykisk eller sosial funksjonshemming». Dersom noen er registrert med minst én av de helserelaterte statuskodene, regner vi det som en indikator på at personen har dårlig helse. I den videre fremstillingen vil vi referere til personer som har en helserelatert statuskode som personer som er registrert med dårlig helse eller med redusert funksjonsevne.

Egenvurdert helse

Spørreundersøkelsen i forbindelse med levekårskartleggingen i Oslo inneholdt flere spørsmål om helse, og syv av spørsmålene danner utgangspunkt for en indeks på helse-tilstand. På hvert spørsmål ble respondentene bedt om å vurdere omfanget av en rekke plager på en skala som gikk fra at de «Ikke» var plaget, via «Muligens litt», «Noe», «Betydelig» og «Sterkt» plaget. Hvert svar fikk en skåre fra null («Ikke») til fire («Sterkt»). Ved å summere opp svarene på de syv spørsmålene, får man en additiv indeks på helsetilstand som spenner fra null (ingen plager) til 28 (alle plagene oppleves som sterke). Se vedlegg 2 for fordelingen på de ulike helseplagene for befolkningen i Groruddalen.

Vi har fulgt definisjonene på dårlig og god helse som ligger til grunn i Bråthen mfl (2007). Der ble individene i undersøkelsen rangert etter skåre på helseindeksen, og dårlig helse ble definert til å omfatte den femtedelen av respondentene i Oslo som vurderte sin helse som dårligst. For å bli definert som å ha dårlig helse, må man ha over 16 poeng på helseindeksen. På tilsvarende måte inneholder indikatoren for god helse den femtedelen av respondentene i Oslo som vurderte sin helse som best. Dette gjelder de som har under ni poeng på helseindeksen.

3.2 Redusert funksjonsevne

Tabell 3.1 viser andelen i de ulike bydelgruppene som er registrert med ulike helserelaterte statuskoder. Kategorien « redusert funksjonsevne » er en samleindikator på dårlig helse og inkluderer alle som er registrert med én eller flere helserelaterte statuskoder. Personer som er registrert som uføre utgjør den største gruppen av de som har redusert funksjonsevne. Groruddalen har Oslos høyeste andel uføre. Ti prosent av Groruddalens

Tabell 3.1 Andel personer med helserelaterte statuskoder, etter bydelsgrupper. Prosent av alle personer 18–67 år. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Ufør	Midler- tidig ufør	Lang- tidssyk	Medisinsk rehabilite- ring	Yrkes- hemmet	Redusert funksjons- evne*	N
Groruddalen	9,9	0,5	2,6	1,8	3,9	18,0	80412
Indre øst	7,1	0,5	1,8	1,2	3,3	13,3	82594
Indre vest	4,6	0,4	1,5	0,9	2,3	9,2	58646
Ytre vest	5,3	0,3	1,6	1,2	1,8	9,8	98342
Øvrige drabantbyer	8,3	0,6	2,4	1,4	2,9	15,1	48612
Oslo totalt	7,0	0,4	1,9	1,3	2,8	13,0	368606
N	25768	1614	7183	4721	10396	47799	

* Personer i kolonnen «Redusert funksjonsevne» er personer som er registrert i minst én av de foregående kolonnene. De ulike andelenes i hver rad i tabellen summerer ikke opp til andel med redusert funksjonsevne, da det er mulig å være registrert i flere kategorier samtidig.

befolkning er uføre, mot syv prosent i Oslo totalt. Vi finner et lignende mønster også på de andre helseindikatorer, Groruddalen har gjennomgående de høyeste andelen personer med ulike helserelaterte statuskoder, mens de øvrige drabantbyene følger på plassen etter. Samleindikatoren redusert funksjonsevne viser klart at Groruddalen er det området i Oslo hvor folk har dårligst helse, slik vi måler den gjennom offentlige registre. Blant innbyggerne i Groruddalen har 18 prosent det vi her definerer som dårlig helse, mot 13 prosent i Oslo totalt.

Av tabell 3.2 ser vi at kvinner generelt har dårligere helse enn menn, at dårlig helse øker med økende alder og at personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn i noe større grad enn resten av befolkningen har redusert funksjonsevne. Videre er utdanningsnivå viktig, det er vesentlig flere personer med redusert funksjonsevne blant personer med lav utdanning. Det tegnes med andre ord et relativt kjent bilde av helse-situasjonen i ulike deler av befolkningen.

Sammenligner vi hvem som har dårlig helse i Groruddalen med hvem som har dårlig helse i resten av Oslo, er det likevel flere forhold som er verdt å merke seg. For det første blir det tydelig at det i Groruddalen i all hovedsak er høyere andeler personer med redusert funksjonsevne i alle befolkningsgruppene vi ser på (kjønn, alder, utdanning) enn det vi finner i de andre delene av byen. Blant annet er det større helseforskjeller mellom kvinner og menn i Groruddalen og i de øvrige drabantbyene enn det vi finner i resten av byen. Vi finner særlig høyere andel kvinner med redusert funksjonsevne i Groruddalen og i de øvrige drabantbyene, sammenlignet med de andre bydelsgruppene. Én av fem kvinner i Groruddalen er registrert med redusert funksjonsevne, mot én av ti i indre vest. Tilsvarende er andelen med redusert funksjonsevne høyere i Groruddalen enn i andre områder i (nesten) alle aldersgrupper. Det eneste unntaket er personer i alderen 55 til 67 år, hvor den høyeste andelen med redusert funksjonsevne bor i indre

øst. Også innenfor hver av de tre utdanningsgruppene er andelen som har redusert funksjonsevne høyere i Groruddalen enn ellers i Oslo.

For det andre bryter Groruddalen med mønsteret vi ellers finner i Oslo, der personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn har større sannsynlighet for å ha redusert funksjonsevne sammenlignet med personer som ikke har innvandrerbakgrunn. Groruddalen er det eneste området i Oslo hvor personer *uten innvandringsbakgrunn* i større grad har redusert funksjonsevne sammenlignet med personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn. Andelen personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn som er registrert med dårlig helse, er jevn i Groruddalen, indre øst og de øvrige drabantbyene. Det er dermed blant de av Groruddalens innbyggere som ikke har innvandringsbakgrunn at vi finner de mest markerte helseforskjellene sammenlignet med befolkningen i resten av Oslo.

Sannsynligheten for å være registrert med dårlig helse øker med alder. Risikoen for å få dårlig helse etter hvert som man blir eldre, er imidlertid større for personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn enn i befolkningen for øvrig. Det er markert flere med dårlig helse i de eldste aldersgruppene i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen sammenlignet med resten av befolkningen i Oslo. Dette kan ha sammenheng med at denne gruppen gjerne har hatt et tøffere arbeidsliv, som også startet tidligere. I tillegg til at personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn oftere har belastende yrker (Blom og Henriksen 2008), kan mange også ha andre holdninger til og forventninger om hva som er en rimelig alder for å avslutte en yrkeskarriere. Dersom innvandrerbefolkningen blir tidligere syke enn andre, kan det særlig for Groruddalen bli et viktig funn på sikt, med tanke på den høye innvandrerandelen i området. På den andre siden er det ikke gitt at den yngre generasjonen med innvandringsbakgrunn nødvendigvis vil følge det samme mønsteret med høye andeler som får redusert funksjonsevne med økende alder.

Vi har tidligere sett at innvandrerbefolkningen i Groruddalen er yngre enn resten av innbyggerne, og en del av forklaringen på at den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i området i mindre grad har redusert funksjonsevne, ligger her. Sagt på en annen måte: noe av grunnen til at personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn har bedre helse enn andre i Groruddalen, er at de rett og slett er yngre.

Av registerdataene går det altså frem at befolkningssammensetningen i Groruddalen (i alle fall ut fra de befolkningsgruppene vi har sett på) ikke er årsaken til den høye andelen personer med redusert funksjonsevne. Det er vanskeligere å si hva det er med Groruddalen som område som gjør at det er så mange med dårlig helse som bor der. Har folk dårlig helse fordi de bor i Groruddalen? Det er mulig å se for seg at faktorer som støy, trafikk og forurensing kan spille inn og bidra til å svekke helsen til beboerne i området. Eller er det slik at personer med dårlig helse flytter til Groruddalen? En kan for eksempel tenke seg at personer med dårlig helse i større grad er utenfor arbeidsmarkedet og dermed har lavere inntekt og mindre penger å benytte til boligformål. Bråthen mfl

Tabell 3.2 Andel registrert med redusert funksjonsevne i ulike befolkningsgrupper, etter bydelsgruppe. Bosatte i Oslo 18-67 år. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Grorud- dalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabant- byer	Oslo totalt
Totalt	18,0	13,3	9,2	9,8	15,1	13,0
Kjønn						
Mann	15,8	13,3	8,0	7,8	13,0	11,5
Kvinne	20,2	13,2	10,6	11,6	17,0	14,4
Alder						
18-29	5,9	4,5	3,3	3,8	5,4	4,5
30-54	16,8	13,3	9,1	8,5	13,9	12,2
55-67	34,9	38,1	22,0	18,7	31,7	27,7
Utdanningsnivå						
Grunnskole	24,5	22,0	11,9	16,1	22,4	20,7
Videregående	18,4	17,1	12,8	12,7	16,1	15,7
Univ./høyskole	10,0	6,0	6,1	6,3	8,6	6,8
Innvandringsbakgrunn						
Personer uten innvandrings- bakgrunn	19,0	12,9	9,6	10,0	15,0	12,9
Personer med vestlig innvan- dringsbakgrunn	13,5	8,3	5,1	8,1	12,0	8,3
Personer med ikke-vestlig innvandrings- bakgrunn	16,8	16,5	11,9	11,0	16,3	15,6

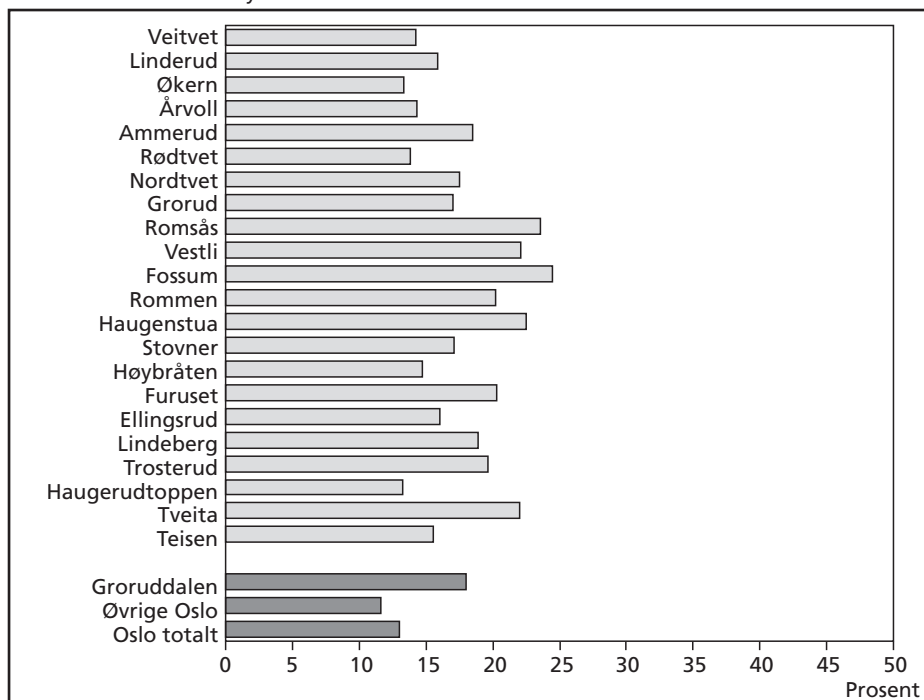
(2007) viser at boliger i bydelene i Groruddalen har hatt den laveste prisveksten i Oslo, og det kan være at personer i Oslo med redusert funksjonsevne ser seg nødt til å flytte til Groruddalen rett og slett fordi det er her de har råd til å bo. Som vi allerede har nevnt i kapittel to, er ikke våre data tilrettelagt for analyser av flyttemønstre. Det er likevel interessant å merke seg at vi finner de høyeste andelene med redusert funksjonsevne blant de som har bodd i Groruddalen i hele den perioden vi ser på (flyttinger mellom 2000 og 2005), og ikke blant inn- eller utflytterne. Mens 18 prosent av innbyggerne i Groruddalen har redusert funksjonsevne, er det 12 prosent av innflytterne som er registrert med dårlig helse. Det er flere blant utflytterne enn innflytterne som har dårlig helse, og andelen blant utflytterne er 14 prosent. Av de som har bodd i Groruddalen hele perioden 2000 og 2005, har 21 prosent redusert funksjonsevne. Tendensen i femårsperioden fra 2000 til 2005 tyder dermed ikke på at den høye andelen med

redusert funksjonsevne i Groruddalen utelukkende skyldes at Groruddalen tiltrekker seg personer med dårlig helse fra andre deler av byen og landet.

Selv om det er interne variasjoner i Groruddalen når det gjelder andel personer med redusert funksjonsevne, har alle delbydelene en høyere andel innbyggere med redusert funksjonsevne enn snittet for Oslo. Fossum og Romsås er de områdene hvor flest har dårlig helse i Groruddalen, rundt 24 prosent har redusert funksjonsevne i disse to delbydelene. Også på Haugenstua, Vestli, Tveita, Furuset og Rommen er mer enn en av fem innbyggere registrert med dårlig helse. Til sammenligning har kun 13 prosent av innbyggerne på Økern og Rødtvet redusert funksjonsevne, og er dermed på linje med snittet i Oslo sett under ett.

Hvis vi ser nærmere på hvem som har redusert funksjonsevne i delbydelene, er tendensene i hovedsak de samme som vi fant for Oslo og Groruddalen. Kvinner har gjennomgående dårligere helse enn menn, men kjønnsforskjellene varierer mellom 1 prosentpoeng på Veitvet til 7 prosentpoeng på Nordtvet. Den største variasjonen i helsestatus er i aldersgruppen 55 til 67 år. Mens 45 prosent av de som er bosatt på Romsås og Haugenstua i denne alderen har dårlig helse, gjelder det samme 23 prosent av 55 til 67-åringene på Rødtvet, altså halvparten så mange. Andelen med dårlig helse i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen varierer ikke så mye mellom delbydelene,

Figur 3.1 Andel med redusert funksjonsevne, etter delbydel. Personer i alderen 18-67 år. 2005.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

men det er store helseforskjeller i de ulike delene av Groruddalen blant personer *uten innvandringsbakgrunn*. I denne gruppen varierer andelen med dårlig helse mellom 31 prosent på Fossum til 13 prosent på Økern. I Oslo er, som nevnt, den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i større grad enn andre registrert med redusert funksjonsevne. Imidlertid er bildet snudd i hele 18 av de 22 delbydelene, hvor personer uten innvandringsbakgrunn i større grad har dårlig helse sammenlignet med den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i samme delbydel.

3.3 Egenvurdert helse

Til nå har vi sett på hvem og hvor mange som kan sies å ha dårlig helse slik det fremkommer gjennom offentlige registre. I dette avsnittet skal vi gå videre til variasjoner i hvordan folk selv vurderer sin helse. Selv om ulike personer vil legge ulike vurderinger til grunn når de rapporterer om sin egen helsetilstand, kan egenvurdert helse supplere og underbygge resultatene fra de registerbaserte helserelaterte statuskodene. Respondentene har svart på spørsmål om i hvilken grad de opplever forskjellige typer helseplager, fra ulike former for smerter til søvnforstyrrelser og hukommelsesproblemer. Svarene på disse spørsmålene er så gjort om til en additiv indeks på helsetilstand, som beskrevet i delkapittel 3.1.

Helseindeksen viser at innbyggerne i Groruddalen vurderer helsen sin som verre enn det som er tilfelle i resten av Oslo. Tabell 3.3 illustrerer at Groruddalen er det området i Oslo hvor flest har dårlig egenvurdert helse og færrest har god egenvurdert helse. 23 prosent av beboerne i Groruddalen uten innvandringsbakgrunn har dårlig egenvurdert helse, mens 16 prosent har god helse.

Det er gjennomgående en større andel personer som vurderer sin helse som dårlig enn det er personer som er registrert med redusert funksjonsevne, men skillet mellom øst og vest i Oslo kommer tydelig fram med begge målene. De ulike målene på helsestatus bekrefter altså alle den tendensen at Groruddalen er det området i Oslo hvor flest opplever helseproblemer.

Tabell 3.3 Andel personer uten innvandringsbakgrunn som har dårlig og god egenvurdert helse, etter bydelsgrupper. Kilde: Survey 2006.

	Groruddalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabantbyer	Oslo totalt*
Dårlig helse	22,8	20,4	17,1	17,2	19,5	19,3
God helse	16,2	16,4	20,5	23,1	18,5	19,4
N	413	373	263	635	302	1986

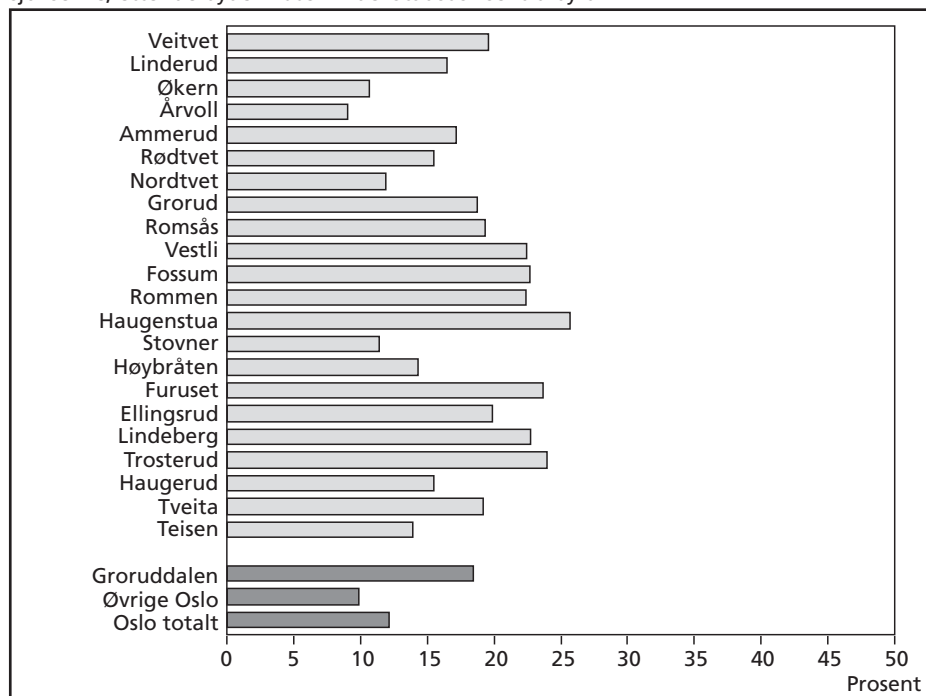
* Indeksen på dårlig og god helse er konstruert slik at hver av gruppene fanger opp den femtedelen av Oslos befolkning som har henholdsvis dårligst og best helse.

3.4 Barn av foreldre med dårlig helse

Vi har sett at Groruddalen er det området i Oslo hvor flest har dårlig helse, enten vi baserer oss på registrert helsestatistikk eller folks egenvurdering av helsen sin. At rundt to av ti personer i Groruddalen har dårlig helse, har konsekvenser for flere enn de som selv opplever et helseproblem. Foreldrenes helse er en viktig del av barns oppvekststressurser, og dersom foreldrene har redusert helse, kan dette i seg selv utgjøre et levkårsproblem for barna. Bråthen mfl (2007) undersøkte andelen barn som vokser opp i familier hvor minst én av foreldrene har redusert funksjonsevne, og fant de høyeste andelen i Oslo i tre av bydelene i Groruddalen; Alna, Stovner og Grorud. Vi skal gå noe dypere ned i dette materialet og undersøke om det også er variasjoner innad i Groruddalen når det gjelder andelen barn som vokser opp i familier der en av foreldrene har redusert funksjonsevne.

Figur 3.2 viser andelen barn under 18 år som vokser opp i familier hvor minst én forelder har redusert funksjonsevne. Det er ikke tatt hensyn til om det er én eller to foreldre i husholdningen, eller om det er én eller to foreldre som er registrert med redusert funksjonsevne. Det er imidlertid svært få familier hvor begge foreldrene har redusert funksjonsevne. I nesten halvparten av delbydelene vokser minst to av ti barn

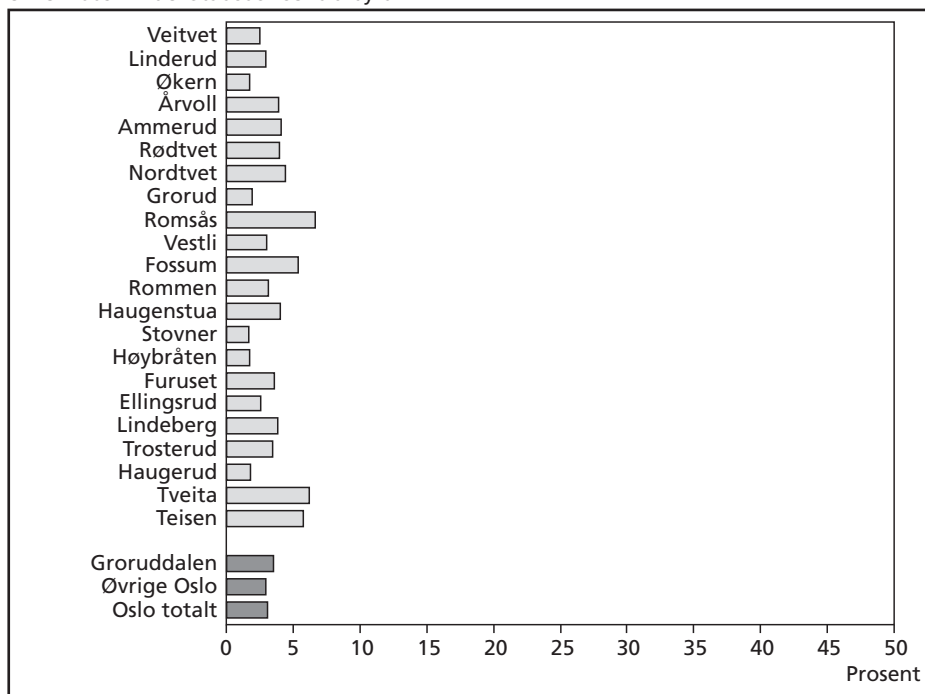
Figur 3.2 Andel barn under 18 år som vokser opp med én eller to foreldre med redusert funksjonsevne, etter delbydel. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

opp med én eller to foreldre med nedsatt funksjonsevne. På Haugenstua, Furuset og Trosterud lever rundt en fjerdedel av barna med minst én forelder med dårlig helse.

I familier med to foreldre hvor én har dårlig helse, trenger ikke den ene forelderens helseproblem utgjøre et levekårsproblem for barna. Dersom man derimot vokser opp med bare én forelder og denne har redusert funksjonsevne, kan dette bety at barnet i større grad er utsatt. I figur 3.3 ser vi på andelen barn under 18 år i Groruddalen som vokser opp med en enslig forelder med redusert funksjonsevne. Som vi ser, er det snakk om betydelig færre barn enn vi ser i figur 3.2, og andelen i delbydelene varierer mellom to og syv prosent. Romsås, Tveita og Teisen utmerker seg med de høyeste andelen barn som vokser opp med en enslig forelder med dårlig helse.

Figur 3.3 Andel barn under 18 år som vokser opp med enslige foreldre med redusert funksjonsevne. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

3.5 Oppsummering

Beboerne i Groruddalen har markert dårligere helse enn befolkningen ellers i Oslo, både slik vi kan lese det ut fra offentlig statistikk og slik befolkningen selv vurderer sin helse. Selv om det er interne variasjoner i Groruddalen når det gjelder andel personer med redusert funksjonsevne, har alle delbydelene en høyere andel innbyggere med redusert funksjonsevne enn snittet for Oslo. Det er en kjent sak at noen grupper har større sannsynlighet for å ha dårlig helse enn andre, men det er gjennomgående flere med dårlig helse i alle befolkningsgruppene vi har sett på når vi sammenligner Groruddalen med resten av byen. Personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn har generelt en høyere sannsynlighet for å være registrert med redusert funksjonsevne enn resten av befolkningen, men i Groruddalen er tendensen motsatt. Groruddalen er det eneste området i Oslo hvor personer uten innvandringsbakgrunn i større grad har dårlig helse sammenlignet med personer uten innvandringsbakgrunn. En del av forklaringen ligger i at innvandrerbefolkningen i Groruddalen er yngre enn resten av befolkningen i området.

Kapittel 4 Innenfor eller utenfor?

Arbeid og tilknytning til arbeidsmarkedet utgjør en sentral del av folks levekår. Arbeid kan være en ressurs i seg selv gjennom å være et sted for selvrealisering og tilhørighet, og gjennom å gi folk en arena for deltagelse i samfunnet. Arbeidsplassen kan for mange være en viktig sosial arena, hvor mange stifter sine viktigste sosiale kontakter utenfor familien. Om man er i eller utenfor arbeid handler i noen tilfeller også om man er innenfor eller utenfor «samfunnet». I tillegg er arbeid nært knyttet til økonomiske ressurser gjennom lønnen det gir. Hvor folk har sin inntekt fra, om det er fra eget arbeid eller gjennom offentlige ytelser, henger gjerne sammen med nivået på inntekten. Fordelingen av inntekt er viktig, fordi det sier noe om hvilke økonomiske ressurser folk har til å realisere sine ønsker for et godt liv. I dette kapitlet vil vi se på deltagelsen i arbeidslivet slik den arter seg i ulike grupper av befolkningen, samt hvordan inntektsnivå og inntektskilder varierer i Oslo. Vi retter også søkelyset mot barnefamilier og kartlegger hvor stor andel av barnefamiliene i de ulike delene av Oslo som befinner seg under fattigdomsgrensen.

4.1 Hvor mange og hvem er i arbeid?

Hvem som er en del av arbeidslivet, og hvem står utenfor, varierer betydelig i de ulike delene av Oslo. I november 2005 var 64,6 prosent av de som bor i Groruddalen registrert som sysselsatte, mot 69,5 prosent i Oslo sett under ett. Groruddalen er dermed det området i Oslo hvor færrest i alderen 16 til 74 år er i arbeid. Hvilke konsekvenser det å stå utenfor arbeidslivet har for levekår, vil variere med hvor ofte, eller hvor lenge, man har vært uten lønnet arbeid, og selvsagt med hvilke alternative kilder man har til å forsørge seg. Betegnelsen «sysselsettingsekskludert» (i blant annet tabell 4.1) beskriver personer som verken er registrert som sysselsatt eller selvstendig næringsdrivende i perioden 2000 til 2005. Dette er med andre ord personer som i denne femårsperioden overhodet ikke har vært en del av arbeidsmarkedet. Gruppen av sysselsettingsekskluderte kan inneholde både personer med svært store problemer med å få innpass i arbeidsmarkedet, og personer som selv velger å være uten lønnet arbeid. Igjen har Groruddalen høyest andel personer med svak tilknytning til arbeidsmarkedet, eller sysselsettingsekskluderte. Blant innbyggerne i Groruddalen har 9,8 prosent ikke hatt

Tabell 4.1 Andel med ulike sysselsettingsstatuser, etter bydelsgruppe. Personer i alderen 16-74 år. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Groruddalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabantbyer	Oslo totalt	N
Sysselsatt	64,6	70,4	74,2	71,6	67,2	69,6	277347
Tiltak	1,6	1,2	0,6	0,6	1,1	1,0	4156
Helt ledig	3,2	3,5	2,7	1,9	2,8	2,8	11042
Sysselsettings- ekskludert*	9,8	8,9	5,3	5,3	8,2	7,5	28084
N	88525	85804	61682	108465	54055	398531	

* Sysselsettingsekskludert er kun beregnet for personer i alderen 16-66. Sysselsettingsekskludert betegner personer som ikke har vært registrert i arbeid i perioden 2000-2005.

lønnet arbeid i det hele tatt i perioden 2000 til 2005, mot 8,9 prosent i indre øst, 8,2 prosent i de øvrige drabantbyene og kun 5,3 prosent i indre og ytre vest.

Tabell 4.2 viser andel sysselsatte for ulike befolkningsgrupper i Groruddalen og i de andre bydelsgruppene. Sysselsettingsgraden blant personer med ikke-vestlig bakgrunn er generelt lavere enn i befolkningen ellers, og i Oslo sett under ett var andel sysselsatte i innvandrerbefolkningen rundt 18 prosentpoeng lavere enn i øvrig befolkning per november 2005. Groruddalen har en stor innvandrerbefolkning som i all hovedsak har ikke-vestlig bakgrunn. Selv om sysselsettingsgraden i Groruddalen er lavere enn i resten av byen, er sannsynligheten for å være i arbeid høyere for ikke-vestlige innvandrere som bor i Groruddalen enn for innvandrere i andre deler av Oslo. Det er bare i indre vest at en større andel av personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn er i arbeid. Generelt ser vi at for personer som har innvandret til Norge fra et land utenfor vesten, øker andelen yrkesaktive med økende botid i Norge. For de som har vært i Norge mer enn 20 år, synker andelen i arbeid, men i denne gruppen er det mange som begynner å nærme seg pensjonsalder. Vi har tidligere sett at det i den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i Groruddalen er relativt mange som har lang botid. I tillegg til at Groruddalen dermed har en innvandrerbefolkning som har rukket å tilpasse seg og etablere seg på arbeidsmarkedet, er det også en høyere andel av de med botid mellom 10 og 20 år som er i arbeid i Groruddalen, sammenlignet med resten av byen.

Yrkesaktiviteten blant kvinner i Groruddalen er betydelig lavere enn i resten av byen. Mens 67 prosent av kvinnene i Oslo er i arbeid, er sysselsettingsgraden blant kvinnene i Groruddalen på 60,1 prosent, en forskjell på 6,9 prosentpoeng. I noen av de største ikke-vestlige innvandrergruppene, for eksempel Pakistan og Somalia, er sysselsettingen svært lav blant kvinner (Blom og Henriksen 2008). Størrelsen på innvandrerbefolkningen forklarer imidlertid ikke hele forskjellen mellom Groruddalen og resten av Oslo i kvinnes sysselsetting. Hvis vi kun ser på kvinner uten innvandringsbakgrunn, minker forskjellen mellom Groruddalen og byen som helhet noe, til 5,4 prosentpoeng.

Tabell 4.2 Andel sysselsatte i ulike befolkningsgrupper, etter bydelsgruppe. Personer i alderen 16-74 år. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Grorud- dalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabant- byer	Oslo totalt
Totalt	64,6	70,4	74,2	71,6	67,2	69,6
Kjønn						
Mann	69,2	71,1	75,8	74,1	70,9	72,2
Kvinne	60,1	69,7	72,6	69,3	63,6	67,0
Alder						
18-29	67,5	76,4	78,7	66,4	67,8	72,0
30-54	75,4	74,5	79,1	83,7	78,9	78,5
55-67	56,9	52,5	66,9	70,7	60,7	62,8
Utdanningsnivå						
Grunnskole	44,1	42,2	56,3	44,6	41,5	44,7
Videregående	67,9	67,6	69,1	65,6	68,8	67,6
Univ./høyskole	83,0	87,0	83,0	83,4	84,7	84,2
Innvandringsbakgrunn						
Personer uten innvandrings- bakgrunn	69,3	77,2	76,7	73,4	72,0	73,7
Personer med ikke-vestlig innvandrings- bakgrunn	54,3	45,3	55,1	53,4	52,5	51,8
Personer med vestlig innvan- dringsbakgrunn	69,5	74,7	73,5	72,2	71,3	72,7

Forskjellene forsvinner likevel ikke, og det er dermed ikke utelukkende kvinner med innvandringsbakgrunn som bidrar til at kvinnene i Groruddalen er noe dårligere representert i arbeidsmarkedet sammenlignet med kvinner i resten av byen. Som vi så i kapittel tre, er det også relativt mange kvinner i Groruddalen som har dårlig helse, noe som naturligvis kan begrense deres muligheter for å være i lønnet arbeid.

Sysselsettingsnivået i Groruddalen er som nevnt lavere enn i Oslo sett under ett. Samtidig viser tabell 4.3 at forskjellene i sysselsetting innad i Groruddalen er vesentlig større enn forskjellen mellom Groruddalen og resten av byen. Årvoll har høyest sysselsettingsgrad, med 71,2 prosent av beboerne i arbeid, noe som er på nivå med ytre vest, mens kun 51,5 av beboerne på Fossum er sysselsatt. Det er altså nesten 20 prosentpoeng forskjell i sysselsettingsgraden mellom de to ytterpunktene i Grorud-

dalen. Av de 22 delbydelene er det likevel kun fire som har høyere sysselsetting enn gjennomsnittet i Oslo.

I 18 av de 22 delbydelene i Groruddalen er sysselsettingsgraden blant personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn høyere enn snittet for denne gruppen i Oslo som helhet. Imidlertid er det jevnt over mindre sannsynlighet for at personer med ikke-vestlig bakgrunn er i jobb sammenlignet med resten av befolkningen. Det er

Tabell 4.3 Andelen sysselsatte i Oslo og i delbydelene i Groruddalen for personer i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn, kjønn, utdanning og alder. Prosent. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Syssel- satte	Ikke- vestlige innvan- drere	Kvinner	Lav ut- danning	16-29 år	30-54 år	55-66 år	Registrert ledige
Veitvet	65,3	56,2	59,8	46,5	63,5	72,9	58,9	3,5
Linderud	64,9	56,1	59,4	45,1	63,7	75,8	58,6	2,2
Økern	69,3	57,4	66,5	50,9	62,9	78,5	67,0	2,0
Årvoll	71,2	51,5	68,6	44,1	68,2	82,1	65,5	1,4
Ammerud	64,1	56,8	58,8	43,4	61,2	75,4	55,9	2,2
Rødvet	66,5	56,5	61,1	44,5	60,3	79,5	64,9	2,2
Nordtvet	67,5	60,9	62,5	44,0	71,0	79,0	53,9	2,1
Grorud	63,0	46,6	60,8	39,6	57,0	71,1	60,7	2,5
Romsås	60,6	55,5	55,6	44,9	57,1	72,3	50,3	2,4
Vestli	60,8	50,4	56,1	44,8	56,3	73,4	57,7	2,2
Fossum	51,5	44,4	45,9	37,2	50,2	59,6	50,0	3,5
Rommen	59,8	55,4	52,5	46,3	59,2	68,0	50,5	3,3
Haugenstua	58,4	56,3	52,6	42,2	59,1	68,3	46,8	3,0
Stovner	67,7	57,2	64,7	46,2	57,3	83,4	62,4	1,6
Høybråten	70,3	55,2	66,9	46,9	61,9	82,7	68,8	1,5
Furuset	61,0	53,5	55,0	42,3	57,3	70,7	53,7	2,7
Ellingsrud	70,5	56,8	66,8	49,5	61,6	80,5	66,7	2,1
Lindeberg	62,9	52,0	57,3	41,2	58,2	71,9	60,4	2,4
Trosterud	62,1	54,3	56,5	43,5	60,8	72,6	56,0	2,3
Haugerud- toppen	70,7	57,5	67,2	40,2	53,9	85,2	71,2	1,5
Tveita	60,9	56,0	58,4	39,0	66,8	75,2	54,3	1,9
Teisen	68,9	54,6	67,2	46,4	69,1	77,0	57,0	2,6
Groruddalen	64,6	54,3	60,1	44,1	60,9	75,4	58,8	3,2
Øvrige Oslo	70,9	50,1	69,0	44,9	67,8	79,2	66,6	2,0
Oslo totalt	69,5	51,7	67,0	44,6	66,4	78,4	64,6	2,8

mindre variasjon i sysselsettingsgraden blant den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i delbydelene enn det er i Groruddalens befolkning totalt.

Det er store forskjeller internt i Groruddalen når det gjelder kvinners yrkesaktivitet, men det er kun på Årvoll, Haugerudtoppen og Teisen vi finner en høyere andel kvinner i arbeid enn gjennomsnittet for Oslo. Effekten av lav utdanning er derimot mer jevn i de ulike delbydelene, og det er betydelig mindre variasjon i denne gruppens yrkesaktivitet sammenlignet med forskjellene internt i Groruddalen for andre grupper.

4.2 Viktigste inntektskilde

De fleste i alderen 16 til 74 år har lønnsinntekt som viktigste inntektskilde. Det er likevel ikke uvanlig å kombinere lønnsinntekt med sosialhjelp eller en trygdeytelse. Tabell 4.4 viser inntektskildene til innbyggerne i de ulike bydelsgruppene i Oslo. Trygdeytelsene som inngår er sykepenger for langtidsfravær, overgangsstonad, sosialstonad, dagpenger, attføring, ventestonad, individstonad, rehabilitering, uførepensjon og alderspensjon.

Groruddalen er det området med den høyeste andelen personer som kun har trygdeytelser som inntektskilde, og er samtidig det området med lavest andel personer som kun har lønnsinntekt som inntektskilde.

Det er noe overlapp mellom gruppen av yrkesaktive og de som mottar ulike offentlige ytelser, 6,8 prosent av befolkningen i Groruddalen mottar en trygdeytelse samtidig som de er i arbeid. Bråthen mfl (2007) har konstruert et mål på velferdsstatsavhengighet for å beskrive hvem som i stor grad er avhengige av offentlige ytelser. Personer mellom 16 og 66 år som får mer enn halvparten av sin inntekt gjennom offentlige ytelser, er

Tabell 4.4 Personer bosatt i Oslo i alderen 16-74 år, etter registrert inntektskilde og bydelsgruppe. Prosent. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Registrert inntektskilde	Groruddalen	Indre øst	Indre vest	Ytre vest	Øvrige drabantbyer	Oslo totalt
Kun lønnstaker	55,2	61,8	64,1	61,9	58,0	60,1
Lønnstaker med trygdeytelse	6,2	4,4	4,0	4,4	5,6	4,9
Selvstendig næringsdrivende	2,7	3,8	5,3	4,5	3,0	3,9
Selvstendig med trygdeytelse	0,6	0,5	0,8	0,8	0,6	0,7
Kun trygdeytelse	20,4	16,7	12,0	12,9	18,1	16,0
Uten registrert trygd/sysselsetting	15,0	12,9	13,8	15,5	14,8	14,5
N	122293	105176	73895	153360	77106	531830

definert som velferdsstatsavhengige. Målet er konstruert ved hjelp av inntektsdata fra 2005. Aldersgrensen er satt til 66 år for å holde folketrygdens alderspensjon utenfor, men personer med særaldersgrenser, AFP med mer fanges fremdeles opp.⁶

Tabell 4.5 viser andelen personer som er definert som velferdsstatsavhengige i de ulike bydelsgruppene. Som nevnt over er Groruddalen det området i byen hvor flest har en eller annen form for trygdeytelse som eneste inntektskilde, og hvor færrest klarer seg med kun lønnsinntekt. Det er derfor ikke overraskende at det er i Groruddalen vi finner den høyeste andelen personer som får mer enn halvparten av sin inntekt gjennom offentlige ytelser. I Groruddalen kan 25,6 prosent av befolkningen betegnes som velferdsstatsavhengige, mot 21,9 prosent i indre øst, 15 prosent i indre og ytre vest og 22,3 prosent i de øvrige drabantbyene.

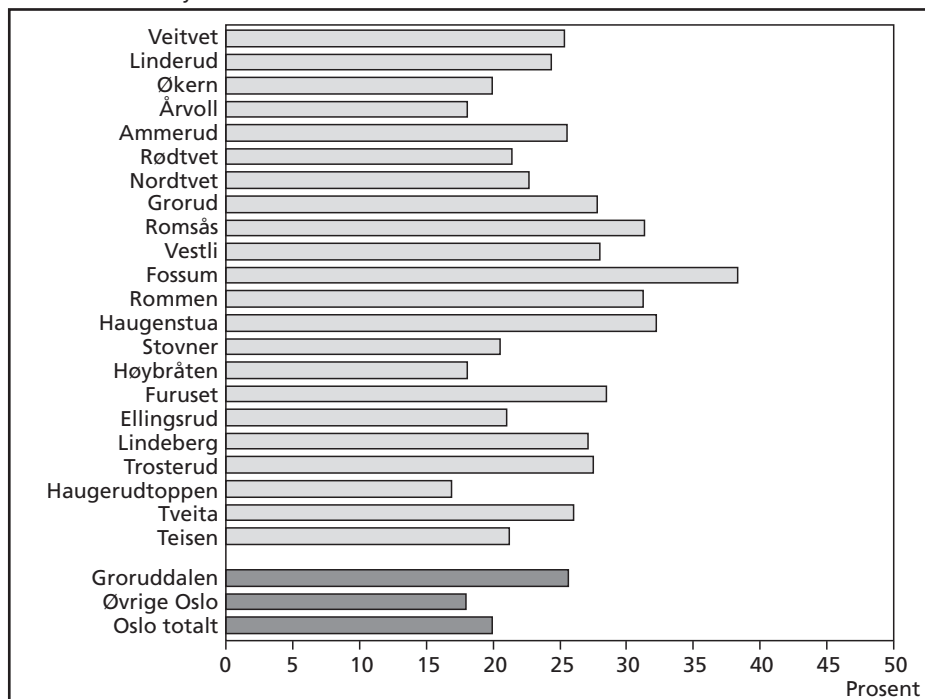
Tabell 4.5 Andel velferdsstatsavhengige i alderen 16-66 år. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Bydelsgrupper	Andel velferdsstatsavhengige
Groruddalen	25,6
Indre øst	21,9
Indre vest	15,0
Ytre vest	15,1
Øvrige drabantbyer	22,3
Oslo totalt	19,9

Samtidig finner vi nok en gang at forskjellene internt i Groruddalen er større enn forskjellene mellom Groruddalen og andre deler av byen. Når det gjelder andelen personer som er avhengige av overføringer fra det offentlige, er det i overkant av ti prosentpoeng som skiller Groruddalen og indre vest. Forskjellen mellom delbydelene innad i Groruddalen er derimot over 20 prosentpoeng (se figur 4.1). 38 prosent av beboerne på Fossum faller inn under definisjonen på velferdsstatsavhengighet, mens kun 17 prosent på Haugerudtoppen får over halvparten av sin inntekt gjennom offentlige ytelser.

⁶ Det er viktig å merke seg at målet på velferdsstatsavhengighet er laget på individnivå. Det vil si at en persons totale inntekt sammenlignes med overføringene den samme personen mottar fra det offentlige. Dette kan i noen tilfeller være upresist, fordi målet ikke tar hensyn til inntekten til andre personer i husholdningen. Flere offentlige ytelser, som for eksempel sosialhjelp, er ment å dekke behovene til hele husholdninger og ikke bare til den personen som er registrert som mottager.

Figur 4.1 Andel velferdsstatsavhengige i alderen 16–66 år, etter delbydel. Prosent. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Gjennomsnittlig inntekt

Vi har så langt sett på hvor folk i Groruddalen og resten av Oslo får inntekten sin fra, mens vi nå går over til å se på inntektsforskjellene i byen. Tabell 4.6 viser gjennomsnittlig inntekt i de ulike bydelsgruppene etter inntektstype. Denne omfatter summen av alle

Tabell 4.6 Gjennomsnittlig inntekt, etter inntektstype og bydelsgruppe. Personer 16-74 år. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Gjennom- snittlig yrkesinntekt	Gjennom- snittlig kapitalinntekt	Gjennom- snittlige overføringer	Gjennom- snittlig inntekt etter skatt
Groruddalen	209 103	11 128	56 646	208 635
Indre øst	232 826	11 637	42 329	214 516
Indre vest	302 874	138 191	39 916	367 931
Ytre vest	341 817	208 178	47 934	461 243
Øvrige drabantbyer	229 192	13 716	53 197	220 741
Oslo totalt	267 253	84 671	48 136	304 516

yrkesinntekter (lønns- og næringsinntekter), kapitalinntekter (renteinntekter og avkastning på diverse verdipapirer) og diverse overføringer (pensjoner, barnetrygd, bostøtte, stipend, sosialhjelp med mer). Både yrkesinntekt, kapitalinntekt og overføringer er bruttoinntekter før skatt. I tillegg ser vi på inntekt etter skatt, som består av summen av yrkesinntekt, kapitalinntekt og overføringer fratrukket utlignet skatt og negative overføringer som pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt barnebidrag.

Personer i Groruddalen har den laveste yrkesinntekten i Oslo, mens ytre vest har den høyeste, i snitt nesten 133 000 kroner høyere enn i Groruddalen. Forskjellene mellom bydelsgruppene blir enda større om vi sammenligner inntekt etter skatt, da har personer i ytre vest i gjennomsnitt over dobbelt så høy inntekt som personer bostatt i Groruddalen. Den betydelige forskjellen i inntekt etter skatt skyldes i stor grad forskjellen i kapitalinntekt.

Inntektsfordelingen i befolkningen kan også beskrives gjennom bruk av median. Medianinntekt viser hvilket inntektsnivå som deler befolkningen i to, slik at halvparten har en inntekt over medianinntekten, mens halvparten ligger under. Forskjellene mellom bydelsgruppene minker når vi sammenligner medianinntekten, og de store forskjellene vi ser mellom gjennomsnittsinntekt og medianinntekt viser at det er noen få personer som er med på å trekke gjennomsnittet opp, spesielt i ytre vest.

Tabell 4.7 Medianinntekt, etter inntektstype og bydelsgruppe. Personer 16-74 år. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Median yrkesinntekt	Median kapitalinntekt	Mediane overføringer	Medianinntekt etter skatt
Groruddalen	202 492	131	9300	205 545
Indre øst	239 896	130	0	209 342
Indre vest	260 184	329	0	223 798
Ytre vest	276 273	635	0	243 155
Øvrige drabantbyer	227 079	168	9329	215 385
Oslo totalt	242 913	226	0	218 833

Den ikke-vestlige delen av innvandrerbefolkningen har gjennomgående inntekter langt under gjennomsnittet for befolkningen for øvrig, noe som blir tydelig om vi sammenligner gjennomsnittlig og median inntekt etter skatt i tabell 4.6 og 4.7 med tilsvarende tall for den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i tabell 4.8. Dette har sammenheng med lavere yrkesaktivitet og høyere avhengighet av offentlige ytelser. Et lavere inntektsnivå i denne gruppen skyldes også at mange av de som er sysselsatt ikke har fått innpass i de stabile, godt lønnede og velregulerte delene av norsk arbeidsliv. Vi har tidligere sett at det blant innbyggerne i Groruddalen er en høy andel ikke-vestlige innvandrere, men at de er sysselsatt i større grad enn ikke-vestlige innvandrere i resten av Oslo. Det gjenspeiler seg også i at personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn

Tabell 4.8 Gjennomsnittlig og median inntekt etter skatt for de tre største ikke-vestlige land-gruppene i Oslo. Personer 16-74 år. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Ikke-vestlig bakgrunn		Pakistan		Somalia		Sri Lanka	
	Gj.snitt	Median	Gj.snitt	Median	Gj.snitt	Median	Gj.snitt	Median
Groruddalen	157 551	159 249	140 293	120 979	132 683	121 742	174 999	181 627
Indre øst	138 850	135 636	118 646	106 812	130 674	121 570	153 605	160 436
Indre vest	155 664	141 862	138 176	126 227	132 499	127 513	156 686	149 244
Ytre vest	157 184	132 122	152 262	137 733	125 223	108 639	179 736	173 713
Øvrige drabantbyer	154 795	152 811	135 916	120 445	137 302	121 837	185 419	187 976
Oslo totalt	152 332	147 466	135 301	118 269	131 787	120 968	173 974	179 695

i Groruddalen har høyere inntekt etter skatt sammenlignet med den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen ellers i Oslo. Bildet er noe annerledes når vi kun ser på de tre største ikke-vestlige landgruppene i Oslo. For personer med pakistansk bakgrunn finner vi de høyeste inntektene i ytre vest, mens personer med innvandringsbakgrunn fra Somalia og Sri Lanka bosatt i de øvrige drabantbyene har høyere inntekt enn de som bor i resten av byen. For alle de tre landgruppene er det likevel i Groruddalen vi finner det nest høyeste inntektsnivået.

Fattige barnefamilier

Fattigdom kan måles på forskjellige måter, og det er ikke enighet om hva som skal til for å klassifisere personer eller husholdninger som fattige. Vi har valgt å følge OECDs definisjon; en person blir definert som fattig dersom samlet familieinntekt etter skatt er under halvparten av median husholdningsinntekt. Fattigdomsmålet er altså relativt, og vi tar utgangspunkt i inntektsfordelingen blant barnefamilier i Oslo. Dette fattigdomsmålet tar også hensyn til husholdningens størrelse, for å ta høyde for stordriftsfordelene i en familie. Det er flere måter å ekvivalere inntekt etter husholdningsstørrelse på, og vi har valgt å benytte OECDs tilnærming. Vi begrenser analysen til å gjelde barnefamilier, fordi det kun er husholdningsenhetene med barn vi med stor sikkerhet klarer å identifisere.

En av ti husholdninger med barn i Groruddalen faller inn under definisjonen fattig. På dette området ligger Groruddalen over snittet for Oslo, men kommer likevel noe bedre ut enn indre øst, der vi finner den høyeste andelen fattige husholdninger. Familier med ikke-vestlig bakgrunn er mer utsatt for dårlig økonomi enn andre. Ser vi innvandrerbefolkningen under ett, er det imidlertid slik at andelen fattige husholdninger er lavest i Groruddalen. Barn i Groruddalen med ikke-vestlig bakgrunn har dermed lavere

Tabell 4.9 Husholdninger med barn med familieinntekt under fattigdomsgrensen, etter bydelsgrupper. Prosent. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Hushold- ninger	Personer	Ikke- vestlige inn- vandrere	Barn under 17 år	Barn under 17 år med ikke-vestlig bakgrunn
Groruddalen	10,8	13,1	23,2	15,4	26,9
Indre øst	14,7	18,2	37,9	21,3	42,2
Indre vest	9,9	10,4	30,0	12,0	35,3
Ytre vest	4,6	4,5	25,2	5,1	30,8
Øvrige drabantbyer	9,3	11,3	26,9	13,6	31,6
Oslo totalt	9,1	10,5	27,4	12,3	31,8
N	60626	215429	59734	100769	27798

sannsynlighet for å vokse opp i et fattig hushold enn barn med ikke-vestlig bakgrunn i andre deler av Oslo. Likevel vokser mer enn et av fire barn med ikke-vestlig bakgrunn i Groruddalen opp i familier som er under fattigdomsgrensen.

Det er store interne forskjeller i Groruddalen når det kommer til andel fattige husholdninger, og andel fattige husholdninger spriker fra 4 prosent på Haugerudtoppen til 22 prosent på Fossum (se tabell 4.10). Det vil si at det er områder i Groruddalen med færre fattige barnefamilier enn det vi finner i ytre vest, mens andre områder har over dobbelt så mange fattige husholdninger som gjennomsnittet for Oslo. Også blant den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen er det store variasjoner, selv om andelen fattige i denne gruppen generelt er høyere enn i resten av befolkningen i Groruddalen. Blant personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn varierer andelen fattige fra 14 prosent på Ellingsrud til 33 prosent på Fossum.

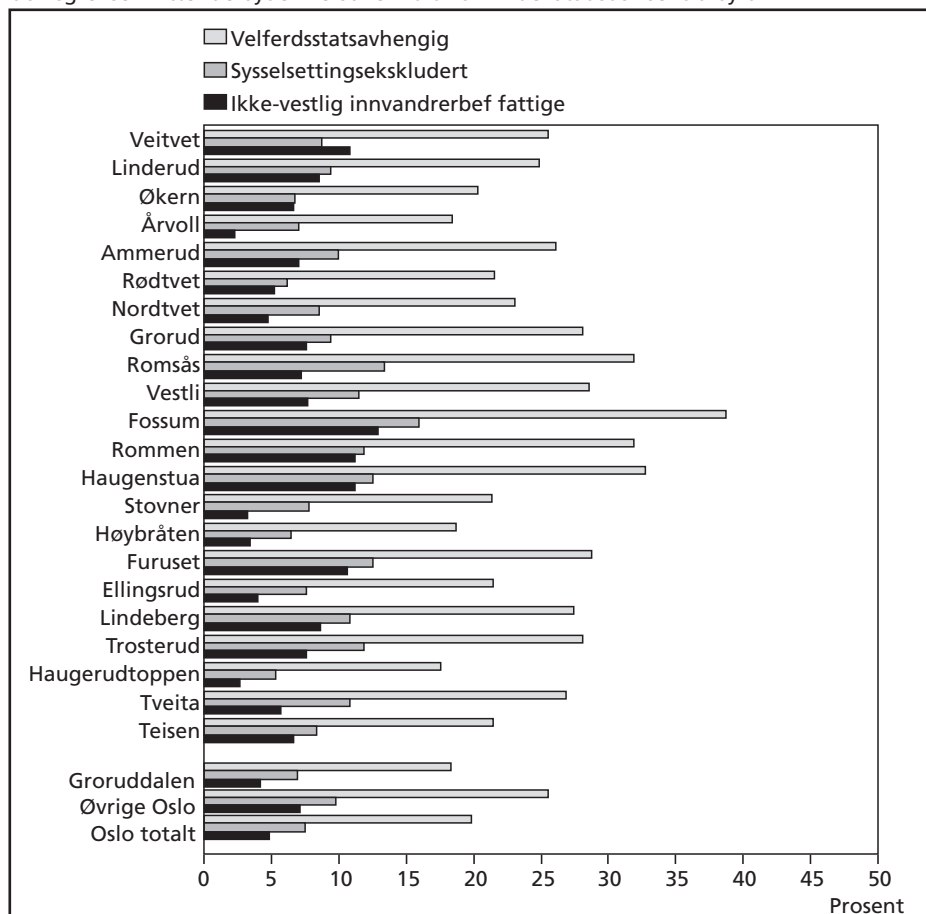
Tabell 4.10 Husholdninger med barn med familieinntekt under fattigdomsgrensen, etter delbydel. Prosent. 2005. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

	Husholdninger	Personer	Ikke-vestlige innvandrere	Barn under 17 år	Barn under 17 år med ikke-vestlig bakgrunn
Veitvet	13,5	15,9	21,6	18,6	24,8
Linderud	13,9	17,3	27,8	20,1	31,6
Økern	8,1	8,8	24,2	10,2	28,1
Årvoll	4,9	5,5	21,0	6,3	24,4
Ammerud	10,3	12,2	20,1	13,6	22,1
Rødtvet	8,6	9,8	19,5	11,5	22,3
Nordtvet	7,7	9,6	18,4	11,5	21,6
Grorud	10,7	11,8	22,4	13,4	24,9
Romsås	11,3	14,6	23,1	16,5	26,2
Vestli	13,0	15,9	26,7	18,8	30,5
Fossum	22,0	26,7	33,3	29,7	37,0
Rommen	15,7	18,9	21,9	21,8	25,4
Haugenstua	14,1	17,7	22,5	20,7	26,7
Stovner	5,9	6,9	21,5	8,6	26,8
Høybråten	5,0	6,1	21,8	7,2	26,6
Furuset	13,9	17,5	22,9	20,6	27,2
Ellingsrud	6,3	7,0	14,3	8,8	18,5
Lindeberg	13,3	15,9	25,0	18,4	28,9
Trosterud	12,2	15,6	21,3	18,6	25,2
Haugerud-toppen	4,4	5,4	23,9	6,0	29,1
Tveita	12,4	14,8	28,7	16,8	31,8
Teisen	11,4	13,1	25,4	15,1	29,1
Groruddalen	10,8	13,1	23,2	15,4	26,9
Øvrige Oslo	8,5	9,5	31,0	11,2	35,9
Oslo totalt	9,1	10,5	27,4	12,3	31,8
N	60626	215429	59734	100769	27798

4.3 Indikatorer på særlige problemer

Bråthen mfl (2007) har sett spesielt på tre indikatorer som de mener kan identifisere undergrupper av befolkningen som potensielt øker etterspørselen etter utgiftstøtteytelser fra det offentlige. Den første er personer som er *velferdsstatsavhengige*, altså personer i alderen 16–66 år som har minst halvparten av sin disponible inntekt fra velferdsstatlige overføringer (inkludert sosialhjelp). Den andre indikatoren er *sysselsettingsekskluderte*. Dette er personer som ikke har vært registrert som sysselsatt eller selvstendig næringsdrivende i noen av årene 2000–2005, og som var 66 år eller yngre i

Figur 4.2 Andel personer som har mer enn halvparten av sin inntekt fra offentlige overføringer (velferdsstatsavhengige), andel personer som ikke har vært sysselsatt i noen av årene 2000–2005 (sysselsettingsekskluderte) og andel personer med ikke-vestlig bakgrunn som er under fattigdomsgrensen. Etter delbydel. Personer 16–67 år. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Av de velferdsstatsavhengige er 33,4 prosent samtidig sysselsettingsekskludert, og 31,9 prosent er personer med ikke-vestlig bakgrunn under fattigdomsgrensen.

2000. Den siste indikatoren Bråthen mfl (2007) tar for seg er personer med *ikke-vestlig innvandringsbakgrunn med svært lav inntekt*⁷. Dette er personer med ikke-vestlig landbakgrunn som faller inn under fattigdomsgrensen. De tre indikatorene sysselsettings- ekskluderte, velferdsstatsavhengige og personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn med inntekt under fattigdomsgrensen, definerer konkrete undergrupper i befolkningen, som til en viss grad er overlappende. De sysselsettingsekskluderte fordeler seg jevnt i Groruddalen, mens det er større forskjeller i andelen velferdsstatsavhengige.

4.4 Oppsummering

Innbyggerne i Groruddalen har samlet sett en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn det vi finner i Oslo for øvrig. En lavere andel er i lønnet arbeid, og en høyere andel har stått utenfor arbeidsmarkedet over en lengre periode (målt fra 2000 til 2005). Den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i Groruddalen skiller seg imidlertid ut fra dette mønsteret. I denne gruppen har en høyere andel lønnet arbeid sammenlignet med resten av byen. Det er videre store forskjeller innad i Groruddalen når det gjelder hvor stor del av beboerne som er i arbeid, og forskjellene innad i området er vesentlig større enn forskjellen mellom Groruddalen og resten av byen. Siden Groruddalen er det området i Oslo med lavest andel personer i arbeid, er det ikke overraskende at det også er her en finner den laveste gjennomsnittlige inntekten i Oslo, og hvor flest er avhengige av overføringer fra det offentlige. Andelen barnefamilier som faller under fattigdomsgrensen, varierer mellom delbydelene fra å være på nivå med ytre vest til å være dobbelt så høyt som Oslo-snippet. Det bor flere fattige barnefamilier i Groruddalen som helhet enn det som er gjennomsnittet for Oslo.

⁷ Bråthen mfl (2007) bruker husholdninger med ikke-vestlig bakgrunn, mens vi her ser på personer.

Kapittel 5 Opplevelsen av nærmiljøet

Groruddalen som nærområde har vært utsatt for mye kritikk. Betongjungle, trafikkmaskin og fremmedgjørende er noen av merkelappene som er blitt satt på denne delen av Oslo. Men passer Groruddalen til den stereotype oppfatningen av en drabantby karakterisert av lite menneskevennlige og fremmedgjørende bymiljøer hvor kriminalitet, utrygghet og støy er dagligdagse problemer? I dette kapitlet dreier vi søkelyset vekk fra de mer objektive målekriteriene og over til hvordan folk i Groruddalen selv opplever og vurderer sitt nærmiljø. Før vi går over til å se på folks egen opplevelse av nærmiljøet i Groruddalen, vil vi likevel gi en kort beskrivelse av boligmassen og de fysiske strukturene i området, siden dette danner bakteppet for mye av den kritikken som er rettet mot Groruddalens nærmiljøer.

5.1 Boligmassen i Groruddalen

Groruddalen består av en blanding av ulike typer bebyggelse og boliger, og skiller seg dermed fra drabantbyer og store blokkområder i utkanten av storbyer slik en finner ellers i Europa. I forbindelse med Groruddalssatsingen har Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) gjort en kartlegging av boligmassen i Groruddalen (Guttu mfl 2008). De viser at det store flertallet av boligene i Groruddalen er blokkleiligheter, men også at flere områder har en høyere andel eneboliger enn gjennomsnittet for Oslo. Innslaget av småhus gjør at Groruddalen har et variert boligtilbud som gir grunnlag for en mangfoldig befolkning. Boligene i Groruddalen er stort sett organisert i borettslag. Dermed eier en høy andel av befolkningen boligen de bor i. Det er også en betydelig andel store boliger i Groruddalen sammenlignet med resten av Oslo. Selv om småhusene står for en stor andel av de store boligene, er det også en høy andel store boliger i blokkbebyggelsen. En av ti boliger i Groruddalen huser flere personer enn grensen for trangboddhet, det vil si at det bor flere personer i boligen enn det er antall rom, og dette er godt over snittet for Oslo. Boligene i Groruddalen er generelt store (Guttu mfl 2008), og noe av forklaringen på at så mange likevel er trangbodd, skyldes at det er spesielt store husholdninger i området. Det er betydelig flere trangbodde blant de ikke-vestlige landgruppene vi har sett på i Groruddalen, enn det er i resten av Groruddalens befolkning. Flere enn seks av ti med pakistansk eller somalisk bakgrunn i

Groruddalen er trangbodde, mens andelen trangbodde blant personer med bakgrunn fra Sri Lanka er nesten syv av ti. Til sammenligning er i overkant av en av ti i den norske befolkningen⁸ trangbodde. Blom og Henriksen (2008) viser at oppfatningen av hva som oppfattes som trangbodd varierer mellom ulike grupper, og personer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn opplever i mindre grad at de er trangbodd, selv om de ifølge objektive kriterier bor trangt. I resten av befolkningen er tendensen motsatt, og det er flere som synes de bor trangt i forhold til hvor mange som faller inn under definisjonen av trangboddhet. Det er dermed ikke noen én-til-én-sammenheng mellom den offisielle definisjonen av trangboddhet og hvordan egen bosituasjon oppleves av dem det gjelder. Både hvem man sammenligner seg med, og hvilken familiefase man befinner seg i, er viktig.

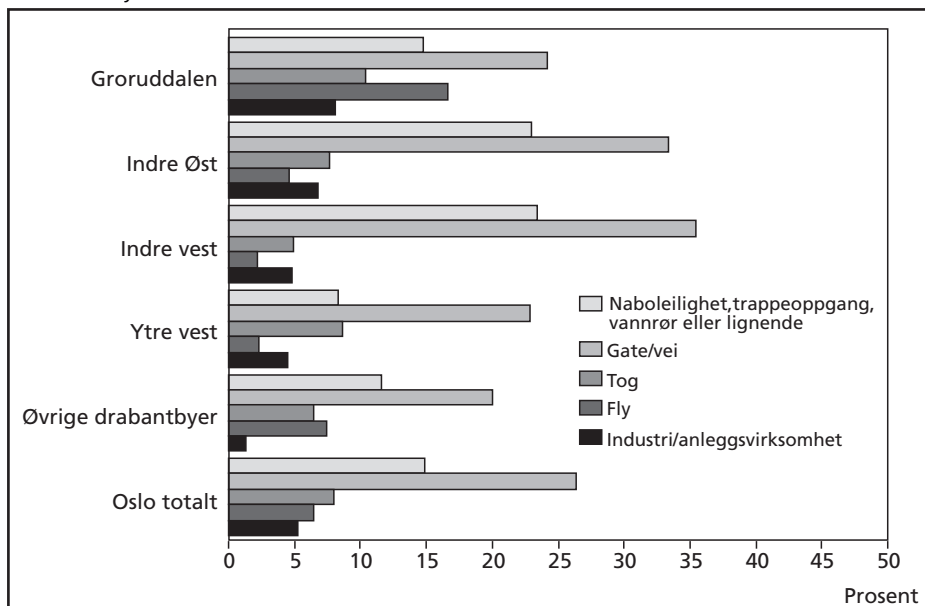
5.2 Støy og trafikk

Flere av områdene i Groruddalssatsingen berører temaene støy og trafikk, og mindre støy fra veisystemet er et av hovedmålene. Flere enn åtte av ti personer i Groruddalen er helt eller delvis enig i at det er for mye trafikk og støy i Oslo. Dette er en noe høyere andel enn vi finner i de andre bydelsgruppene. Sammenlignet med resten av Oslo oppgir folk i Groruddalen i noe større grad at de er plaget av støy, og halvparten av beboerne i Groruddalen er utsatt for støy der de bor. Både i byen som helhet og i Groruddalen er gate eller vei den største støykilden. Av figur 5.1 ser vi at det først og fremst er de sentrumsnære områdene i Oslo som plages av støy. I Groruddalen er likevel støy fra tog og fly et større problem enn ellers i byen. Hvorvidt man er utsatt for støy fra gate/vei, tog eller fly, handler naturlig nok om hvor man bor og infrastrukturen i området. For eksempel er en tredjedel av befolkningen på Stovner plaget av støy fra fly, mens andelen er betydelig lavere i de andre bydelene. Groruddalen består av til dels svært forskjellige områder, med tre hovedveier og to t-banelinjer som løper langs dalen. Mens dalbunnen er karakterisert av næringsområder, grenser dalsidene mot marka. Selv om det er mulig å regulere støynivået fra biltrafikk og tog noe ved å sette opp støyskjermer eller regulere trafikken, vil hvorvidt folk er plaget av støy i stor grad henge sammen med hvor de bor i forhold til trafikkårene i området.

Personer som bor i blokk oppgir, ikke overraskende, i større grad enn andre at de er plaget av støy fra naboer eller trappeoppgang. Beboere i blokkbebyggelse er også noe

⁸ «Norsk» i denne sammenhengen betyr «intervjuet på norsk» i hovedutvalget i levekårskartleggingen i Oslo. Antall personer med innvandrerbakgrunn i dette utvalget var svært lavt, derfor ble det også trukket tre tilleggsutvalg blant personer med bakgrunn fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka (se vedlegg 1 for en nærmere beskrivelse). I alle analysene av surveydataene har vi også undersøkt minoritetsutvalget, og vi kommenterer disse utvalgene spesielt der hvor svarene i merkbart grad avviker fra hovedmønsteret.

Figur 5.1 Andel i den norske befolkningen som er plaget av ulike støykilder, etter bydelsgruppe. Kilde: Survey 2006.

mer plaget av trafikkstøy enn andre, men forskjellene er ikke store. Guttu mfl (2008) påpeker at blokkboligene i Groruddalen i hovedsak ikke har «dårligere» beliggenhet enn småhusene, og de fleste ligger nær de store turområdene i dalsidene.

5.3 Trygghet og problemer i nærområdet

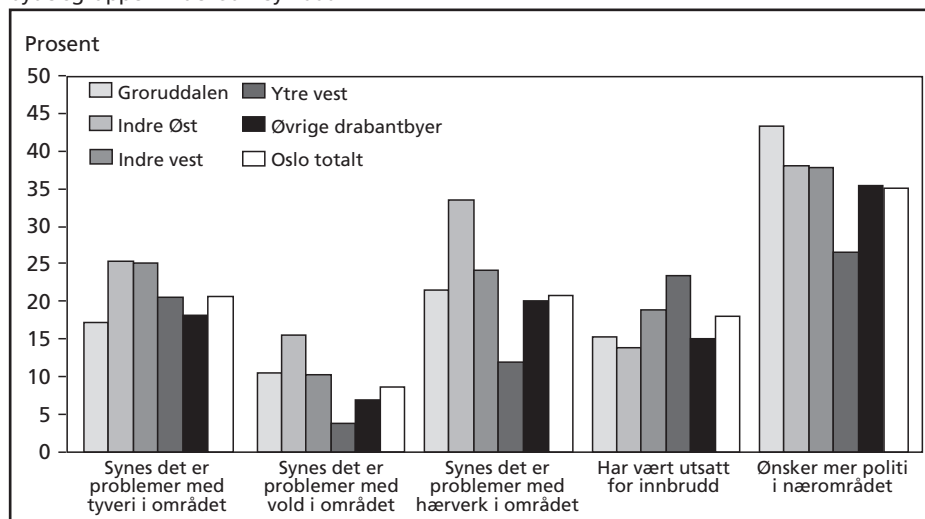
Støy og trafikk er eksempler på problemer i nærmiljøet som kan påvirke livskvaliteten negativt, men det er ofte forekomsten av kriminalitet og følelser av utrygghet som avgjør om hvorvidt et bosted blir oppfattet som et problemområde. I hvilken grad Oslo, eller deler av Oslo, oppfattes som utrygt, varierer med bosted, men også etter kjønn og innvandringsbakgrunn. Innbyggerne i Groruddalen er mer tilbøyelige enn andre til å mene at deler av Oslo er blitt mindre trygge å ferdes i de siste fem årene. Inntrykket av Oslo som en by med utrygge områder målbæres av 73 prosent av innbyggerne i Groruddalen, mot 56 prosent i indre øst, 65 prosent i indre vest og i de øvrige drabantbyene, og 68 prosent i ytre vest. Innenfor Groruddalen er imidlertid denne oppfatningen mindre utbredt blant personer med bakgrunn fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka enn i befolkningen sett under ett. Både i Groruddalen og i Oslo for øvrig opplever kvinner i større grad enn menn Oslo som en utrygg by.

I levekårskartleggingen av Oslo i 2006 ble det også inkludert et sett av spørsmål knyttet til ulike problemer som kan forekomme i det området en bor. Mer spesifikt ble det stilt spørsmål om tyverier, vold, hærverk og innbrudd. Figur 5.2 viser at sammenlignet med resten av byen, er det færre i Groruddalen som oppfatter tyverier som et problem i nærområdet. Derimot ligger Groruddalen over snittet for Oslo når en av ti personer i Groruddalen oppfatter vold som et problem i nærområdet. To av ti personer i Groruddalen synes det er problemer med hærverk i området, noe som er en like stor andel som for Oslo totalt. Både i Groruddalen og i Oslo som helhet, er det flere blant de som bor i blokk som opplever hærverk som et problem, sammenlignet med andre. Personer bosatt i Groruddalen med bakgrunn fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka vurderer stort sett problemene i området enten på linje med majoritetsbefolkningen eller som noe mindre.

15 prosent av de spurte i Groruddalen har blitt utsatt for innbrudd eller innbruddsforsøk i den boligen de bor i nå, men innbrudd er noe mindre vanlig i Groruddalen enn i resten av Oslo. Både i Groruddalen og i resten av Oslo er det mindre vanlig å bli utsatt for innbrudd eller innbruddsforsøk hvis man bor i blokk, sammenlignet med annen type bebyggelse. Med unntak av vurderingen av problemet med hærverk, er det minimale forskjeller mellom personer som bor i blokk og ikke bor i blokk når det gjelder opplevelsen av problemer i nærområdet og trygghet. Det er altså ikke slik at områdene som er karakterisert av blokkbebyggelse i større grad oppfattes som problemområder av de som bor der.

Groruddalen skiller seg heller ikke ut i negativ retning med hensyn til om innbyggerne det siste året har blitt utsatt for en trussel som var så alvorlig at de ble reddet. 4 prosent av beboerne i Groruddalen har opplevd en slik trussel, mot 5 prosent i befolkningen for øvrig, og langt de fleste som opplevde en slik trussel, var voksne i alderen 31 til 66 år. Likevel er det i Groruddalen at flest yrer et ønske om mer politi i nærområdet. Flere enn fire av ti personer i Groruddalen etterlyser mer politi. Det er vanskelig å si hva ønsket om mer politi bunner i. En mulig forklaring er selvsagt at det finnes færre utegående politifolk i Groruddalen enn ellers i Oslo. En alternativ, eller supplerende, forklaring kan være at Groruddalens omdømme, blant annet slik området regelmessig fremstilles i mediene, har bidratt til å skape et inntrykk av at vold og kriminalitet er mer vanlig i Groruddalen enn ellers i byen, og at mer politi i gatene vil kunne bidra til å redusere eller forebygge dette. I det store og hele skiller likevel ikke Groruddalen seg ut som et område hvor beboerne opplever mer kriminalitet i nærmiljøet sammenlignet med resten av Oslo.

Figur 5.2 Andel i den norske befolkningen som opplever ulike problemer i nærmiljøet, etter bydelsgruppe. Kilde: Survey 2006.

5.4 Sosiale nettverk og naboforhold

Gode sosiale relasjoner i nærmiljøet kan virke som en buffer for andre problemer, og sosiale nettverk er for mange helt avgjørende for en god livskvalitet. Storbyene beskrives ofte som områder med svakt utviklede og oppløste sosiale nettverk. Slike beskrivelser blir imidlertid utfordret i flere levekårsundersøkelser, som snarere peker i retning av at et stort flertall også i bybefolkningen har fortrolige venner og en relativt aktiv fritid (Bråthen mfl 2007, Djuve mfl 1994). Selv om noen grupper, spesielt eldre menn og personer med lav inntekt, er mer tilbøyelig enn andre til å være ensomme, konkluderer Fafos siste levekårskartlegging med at «Oslo er en sosial by». Innbyggerne i Groruddalen ser langt på vei ut til å følge det sosiale mønsteret vi ser i befolkningen for øvrig.

Vi så i kapittel to at de fleste husholdningene i Groruddalen består av familier. Flertallet av befolkningen i Groruddalen har dermed et minimum av sosialt nettverk gjennom familien de bor sammen med. I tillegg oppgir over halvparten av beboerne i Groruddalen at de treffer familiemedlemmer de ikke bor sammen med minst ukentlig. Folk i Groruddalen har oftere kontakt med familie enn det vi finner i andre deler av byen.

Hvis vi går over til å se på sosiale relasjoner utenom familien, finner vi at hele 95 prosent av de bosatte i Groruddalen mener de har gode venner i byen utenom egne familiemedlemmer. Dette er på linje med resten av Oslo. Det er noen færre som sier

at de har noen som står dem nær og som de kan snakke fortrolig med utenfor familien. Selv om det store flertallet i Groruddalen (85 prosent) oppgir at de har noen som står dem nær, er dette den laveste andelen i Oslo. Vennsapsrelasjoner kan være vanskelige å kartlegge, fordi folk definerer vennskap forskjellig og har ulike kriterier for hvem de vil regne som en god venn. At det er færre som svarer bekreftende på at de har noen som står dem nær sammenlignet med andelen som oppgir å ha gode venner i byen, tyder på at den første definisjonen av vennskap oppfattes som snevrere. Seks av ti i Groruddalen treffer gode venner minst ukentlig, noe som igjen er på linje med gjennomsnittet for Oslo. De sentrumsnære områdene skiller seg ut ved at de som bor der treffer venner oftere enn andre. Groruddalen skiller seg altså ikke nevneverdig ut fra resten av Oslo når det gjelder kontakt med venner utenom familien eller andelen som har gode venner. Det er likevel noe mindre vanlig i denne delen av byen å ha noen som står en nær.

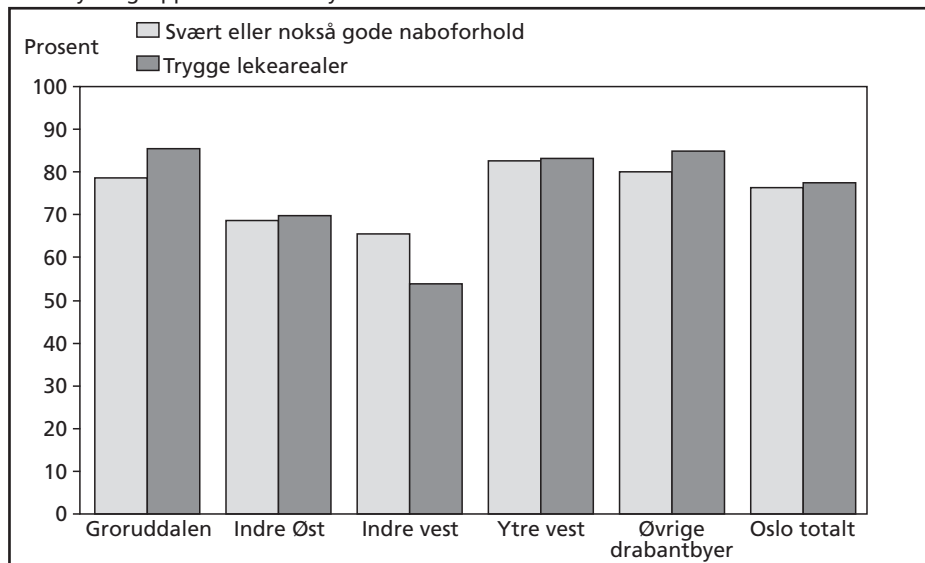
Innvandrerbefolkningen utgjør, som vi allerede har vært inne på, en større del av befolkningen i Groruddalen enn i andre deler av Oslo. Skiller denne delen av befolkningen seg ut når det gjelder sosiale nettverk og graden av sosial kontakt? Personer med bakgrunn fra Pakistan har mer kontakt med familie utenfor husholdet, både sammenlignet med majoritetsbefolkningen i Groruddalen og sammenlignet med personer med somalisk og srilankisk bakgrunn. Personer i de tre landgruppene vi har sett på i Groruddalen har færre venner og færre fortrolige enn det som er vanlig i majoritetsbefolkningen. Likevel oppgir flere enn åtte av ti at de har gode venner i byen også utenom familie. Personer med bakgrunn fra Pakistan, Somalia og til en viss grad Sri Lanka treffer også venner oftere enn personer uten innvandringsbakgrunn. I disse tre landgruppene er det likevel mer vanlig at menn har ukentlig kontakt med venner sammenlignet med kvinner, en forskjell vi ikke finner i betydelig grad i majoritetsbefolkningen.

Bråthen mfl (2007) avkrefter myten om at storbyen er karakterisert av svakt utviklede og oppløste sosiale nettverk. Vi har sett at Groruddalen stort sett ligner på resten av Oslo når det gjelder graden av sosial kontakt, og flertallet av beboerne i området har jevnlig kontakt med både familie og venner. Det er likevel noen grupper som har større risiko for å bli sosialt isolert enn andre, og tidligere forskning peker på at eldre menn og kvinner med innvandrerbakgrunn er spesielt utsatt (jf Bråthen mfl 2007).

Nærmiljø

Langt de fleste i Groruddalen har altså gode venner utenom familien, men hvordan er de sosiale forholdene i nærmiljøet? 36 prosent av beboerne i Groruddalen synes naboforholdene og de sosiale forholdene ellers i nærmiljøet er svært gode. Hvis vi inkluderer de som regner nærmiljøet sitt som nokså godt, favner vi nesten åtte av ti i Groruddalen. Det er svært få som beskriver nærmiljøet som dårlig.

Figur 5.3 Andel i den norske befolkningen, vurdering av naboforhold og de sosiale forholdene ellers i nærmiljøet og vurdering av om det er trygge lekearealer for barn i nærheten av boligen, etter bydelsgruppe. Kilde: Survey 2006.

De som bor i blokk er mindre fornøyd med nærmiljøet sitt enn andre. Mens tre av ti som bor i blokk i Groruddalen er svært fornøyd med nærmiljøet, gjelder det over fire av ti som bor i en annen type bebyggelse. Blant innvandrerbefolkningen i Groruddalen skiller personer med pakistansk bakgrunn seg ut ved å være mer fornøyd enn andre med nærmiljøet, mens personer med bakgrunn fra Somalia er betydelig mer misfornøyd. Bråthen mfl (2007) finner at tendensen til at personer med bakgrunn fra Somalia er skeptisk til kvaliteten på nærmiljøet, gjelder i hele Oslo. Forfatterne ser dette i sammenheng med somaliernes boligsituasjon, som er preget av at få eier egen bolig og stor flytteaktivitet. At somaliere lenge har hatt en spesielt vanskelig situasjon på boligmarkedet i Oslo bekreftes også av andre undersøkelser (Kavli 2007), selv om stadig flere også i denne gruppen kjøper egen bolig (Østby 2004).

De aller fleste i Groruddalen har kontakt med naboene sine, 84 prosent snakker med minst én av nabofamiliene ukentlig. Dette er på linje med snittet i Oslo. Personer med somalisk bakgrunn i Groruddalen har i mindre grad kontakt med naboene enn andre, mens personer med pakistansk og srilankisk bakgrunn ikke skiller seg fra majoritetsbefolkningen. Selv om de som bor i blokk har flere naboer tett på seg, har personer som bor i blokk gjennomgående mindre kontakt med naboene sine sammenlignet med de som bor i annen type bebyggelse.

Langt de fleste beboerne i Groruddalen opplever at det er trygge lekearealer for barn i umiddelbar nærhet av boligen (se figur 5.3), og Groruddalen er det området i Oslo hvor flest føler at de har trygge lekeområder i nærheten. Dette kan også ses i

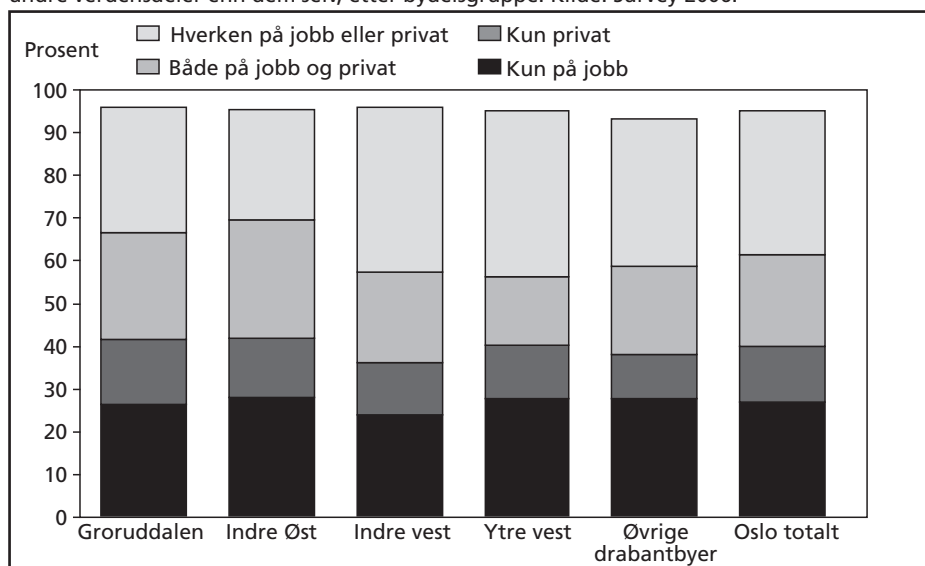
sammenheng med at den store majoriteten mener det er gode naboforhold i nærmiljøet. Det er lettere å føle seg trygg på å la barna leke uten tilsyn, når en stoler på og har et godt forhold til naboene i området. Når befolkningen i Groruddalen skal vurdere oppvekstmiljøet for barn i Oslo generelt, er de noe mer skeptiske enn andre i Oslo. I overkant av halvparten er helt eller delvis enig i at det i Oslo er utrygge oppvekstmiljøer for barn. I Groruddalen skiller personer med bakgrunn fra Sri Lanka seg ut ved å være mer skeptisk til barns oppvekstvilkår i Oslo enn de andre gruppene som var med i undersøkelsen.

Tverrkulturell kontakt

Det bor som nevnt personer med bakgrunn fra 170 forskjellige land i Groruddalen, og en tredjedel av innbyggerne har innvandringsbakgrunn. Folk i Groruddalen har i stor grad kontakt med personer fra andre verdensdeler enn dem selv, og det er kun i indre øst folk oppgir å ha mer tverrkulturell kontakt. To av tre personer i Groruddalen har kontakt med folk med annen bakgrunn enn seg selv, enten på jobb eller privat eller begge deler.

Selv om Groruddalen er ett av de områdene i byen hvor folk i størst grad oppgir å ha kontakt på tvers av landbakgrunn, finner vi at majoritetsbefolkningen i Groruddalen gjennomgående er mer skeptisk til innvandrere enn det som er tilfellet i resten av byen. Vi finner den samme tendensen for alle spørsmål i levekårskartleggingen som dreier seg om holdninger til innvandrere, det være seg om det er for mange innvandrere

Figur 5.4 Fordeling av den norske befolkningen etter om de har jevnlig kontakt med folk fra andre verdensdeler enn dem selv, etter bydelsgruppe. Kilde: Survey 2006.

i Oslo, om det at Oslo har blitt en by med folk fra hele verden har gjort byen mer spennende eller mer utrygg, samt spørsmål om hvem man ikke ønsker å ha som nabo. For eksempler er 65 prosent i Groruddalen helt eller delvis enig i at det er for mange innvandrere i Oslo, mens snittet for byen totalt er 49 prosent. Samtidig mener syv av ti i Groruddalen at det at Oslo har blitt en by med folk fra hele verden, har gjort byen mer spennende, mot nærmere åtte av ti i hele Oslos befolkning.

Datamaterialet er ikke stort nok til at vi kan se nærmere på *hvem* i Groruddalen som er skeptisk til innvandrere. Tidligere studier peker imidlertid i retning av at holdninger til innvandrere varierer blant annet med kjønn, alder, utdanningsnivå og bosted (se for eksempel Blom 2007). Generelt er kvinner mer positive til innvandrere enn det menn er, men de ser samtidig på dem som en kilde til utrygghet. Eldre og lavt utdannede er mindre positive til innvandring enn yngre og middelaldrene personer og personer med høy utdanning (Blom 2007). Samtidig finner Blom (2007) at en bred kontaktflate med personer med annen bakgrunn går sammen med mer positive holdninger, og vi finner den samme tendensen. Personer som verken har kontakt med innvandrere på jobb eller privat er gjennomgående mer skeptisk til innvandrere enn personer som har noe kontakt med folk med annen bakgrunn enn dem selv. Uavhengig av hvilke bakgrunnsfaktorer som kan være med på å forklare de noe mer negative holdningene til innvandrere i Groruddalen, er det en stor utfordring at det i et område av byen hvor én av tre har innvandringsbakgrunn, er mer skepsis mot denne gruppen enn det vi ser i resten av hovedstaden.

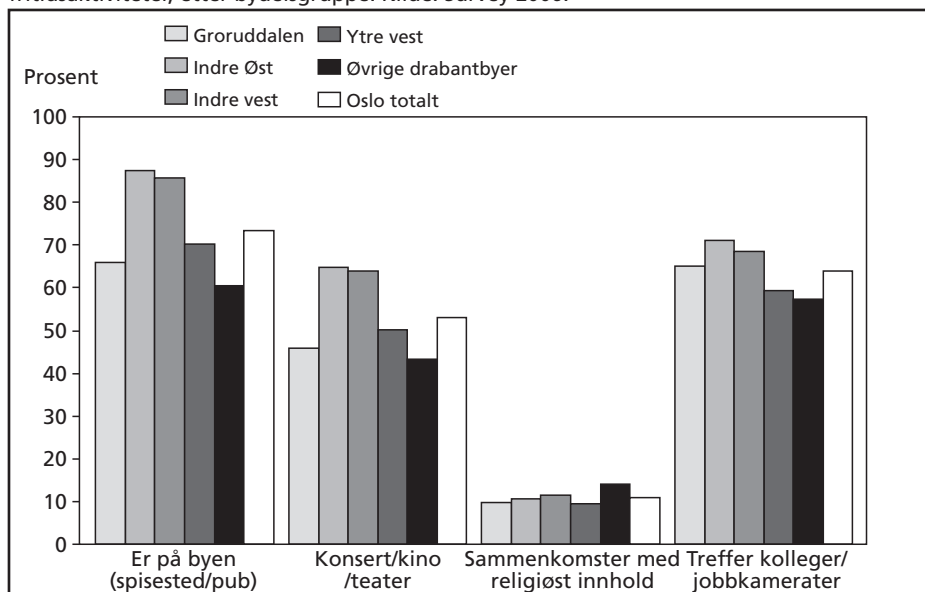
5.5 Bruk av kulturtilbud og trening

Oslo har et rikt og variert tilbud av kulturtilbud, men i hvilken grad disse benyttes, varierer. Hva vi gjør på fritiden avhenger av interesser, men også av muligheter, og er dermed avhengig av familiefase, alder, kjønn, kjennskap til og tilgjengelighet av tilbudene. Økonomi kan også spille en viktig rolle, og en families økonomiske situasjon vil i mange tilfeller være viktig for om den enkelte prioriterer deltagelse i fritids- og kulturaktiviteter. Vi vil her se nærmere på bruken av ulike former for kulturtilbud og hvor ofte folk trener.

Av figur 5.5 ser vi at innbyggerne i Groruddalen jevnt over har en noe lavere bruk av kulturtilbud enn folk i andre deler av byen. Det er særlig når det gjelder den delen av kultur- og utelivet som tradisjonelt foregår i sentrum, som å gå på spisested eller pub, konsert, kino eller teater, at beboerne i Groruddalen deltar mindre enn andre i hovedstaden.

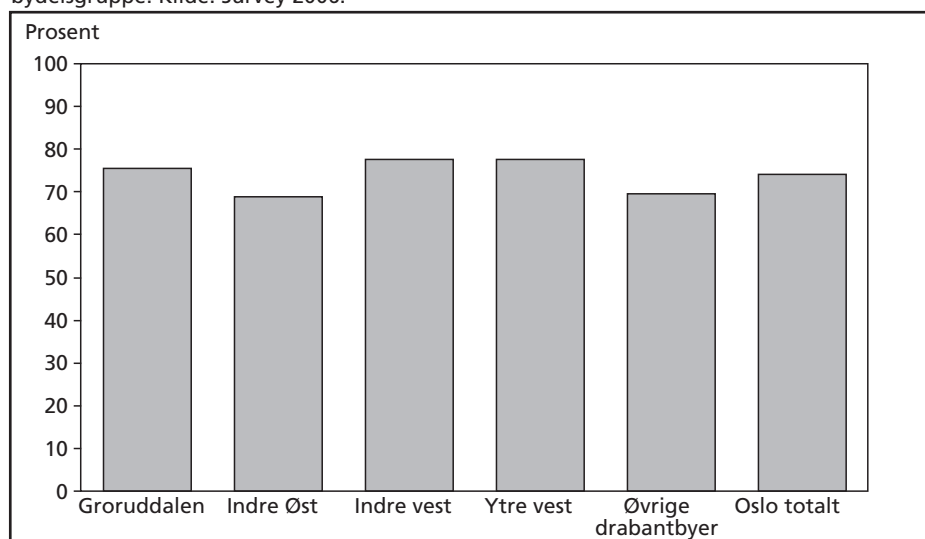
Det er tydelige etniske skillelinjer når det gjelder deltagelse i fritidsaktiviteter i Oslo (Bråthen mfl 2007, Friberg 2005, Kavli 2007). Det samme finner vi i Groruddalen,

Figur 5.5 Prosent i den norske befolkningen under 60 år som minst månedlig deltar i ulike fritidsaktiviteter, etter bydelsgruppe. Kilde: Survey 2006.

hvor det er langt mindre vanlig å benytte seg av kulturtilbudene i Oslo blant personer med bakgrunn fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka. Derimot er det en høyere andel i de tre innvandrersgruppene vi har samlet inn data fra som deltar regelmessig i religiøse sammenkomster.

Figur 5.6 Prosent i den norske befolkningen under 60 år som trener minst en gang i uka, etter bydelsgruppe. Kilde: Survey 2006.

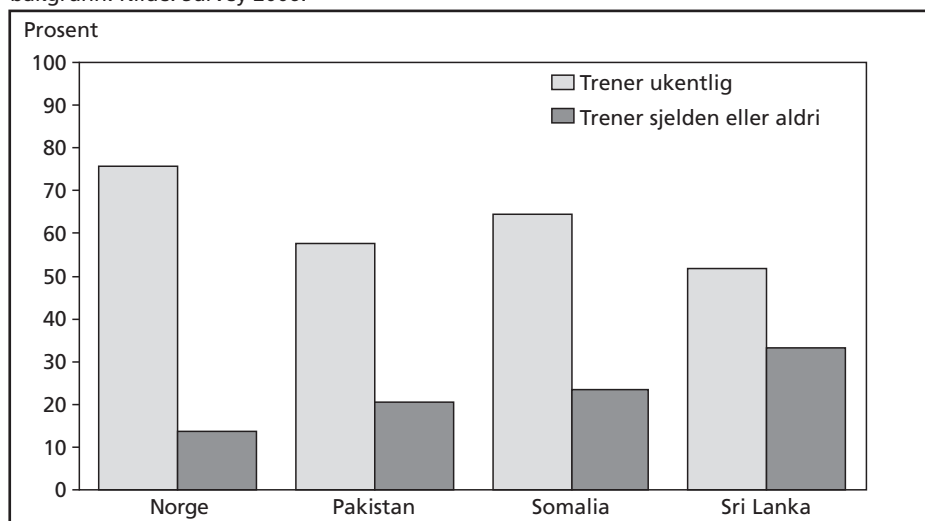

Et av målene i Groruddalssatsingen er å stimulere til økt fysisk aktivitet, og flere av programområdene forsøker på forskjellige måter å tilrettelegge for mer fysisk aktivitet.

Tre av fire i Groruddalen oppgir at de trener minst én gang i uka, det vil si at Groruddalen er det området øst i Oslo hvor folk trener mest. Andelen personer som sjelden eller aldri trener er omtrent like stor i alle de østlige bydelsgruppene; Groruddalen, indre øst og øvrige drabantbyer. Det er generelt noe mer vanlig at menn trener jevnlig enn kvinner, men forskjellene er små.

Personer med innvandringsbakgrunn fra Pakistan, Somalia eller Sri Lanka bosatt i Groruddalen trener mindre enn personer uten innvandringsbakgrunn, men også i disse gruppene oppgir over halyparten at de trener minst ukentlig. Det er likevel betydelige andeler som trener sjeldnere enn én gang i året. I innvandrerbefolkningen finner vi noe større kjønnsforskjeller når det gjelder trening. Den mest utpregede kjønnsforskjellen finner vi blant personer med somalisk bakgrunn. Mens menn med somalisk innvandringsbakgrunn trener mer enn andre, trener kvinner med samme bakgrunn mindre enn kvinner med annen bakgrunn. De samme tendensene finner vi også igjen i Oslo som helhet.

Figur 5.7 Andel i Groruddalen som trener ukentlig og sjeldnere enn én gang i året, etter landbakgrunn. Kilde: Survey 2006.

5.6 Politisk deltagelse

Halvparten av den norske befolkningen i Oslo har forsøkt å påvirke eller si sin mening om kommunale saker de har vært opptatt av. Det er imidlertid svært små forskjeller mellom bydelsgruppene når det gjelder politisk involvering. Den vanligste måten å gjøre sitt syn kjent på, er å diskutere med venner. Nesten en av ti i Groruddalen har tatt kontakt med enten bydelsadministrasjonen, en bydelspolitiker, kommuneadministrasjonen eller en bystyrerepresentant for å si sin mening om kommunale saker som de er opptatt av. Personer med pakistansk, somalisk eller srilankisk bakgrunn oppgir i mye mindre grad enn andre at de har forsøkt å påvirke eller si sin mening om kommunale saker.

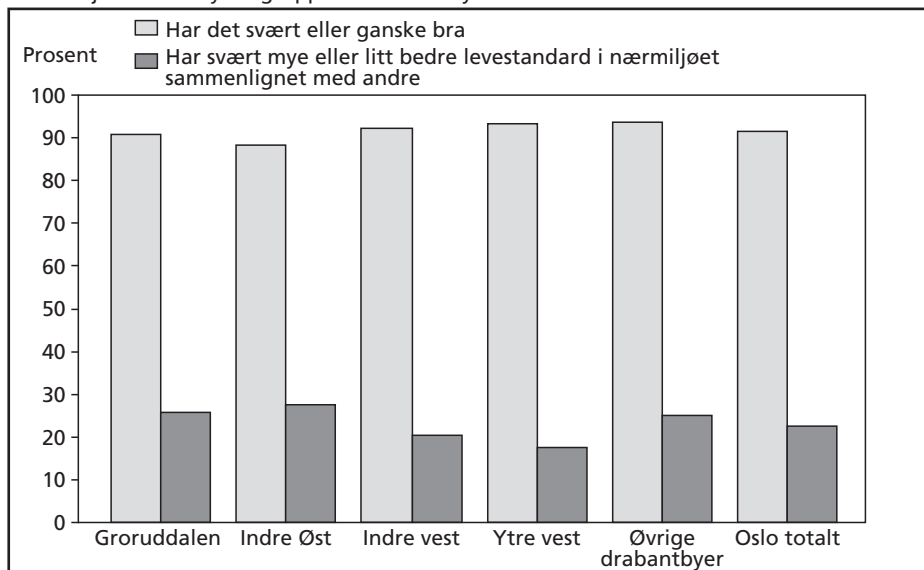
Selv om folk i Groruddalen i like stor grad som andre forsøker å påvirke de lokale myndighetene, er de sammen med beboerne i de øvrige drabantbyene de som er mest skeptisk til politikere. Nesten tre av fire oppgir at de ikke stoler på løftene til noen av politikerne i Oslo. Personer med bakgrunn fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka er i mindre grad enn majoritetsbefolkningen skeptisk til politikere, selv om de likevel deltar mindre på det politiske feltet.

5.7 Selvpoplevde levekår og trivsel

Objektive kriterier er den vanligste veien inn i beskrivelser av befolkningens levekår. Arbeid, helse, bolig og mottak av offentlige ytelser er viktige komponenter. Selvpoplevd livskvalitet kan imidlertid også være et interessant utgangspunkt for å vurdere befolkningens levekår. Det er selvfølgelig mange forhold som spiller inn når man ber folk vurdere hvordan de selv har det. Svarene vil påvirkes ikke bare av hvordan du reelt sett har det, men også av hvem du velger å sammenligne deg med, og hva du oppfatter som sosialt aksepterte svar. I dette kapitlet ser vi nærmere på noen ulike mål på selvpoplevd livskvalitet og oppfatning av egne levekår.

Det store flertallet i Oslo og i Groruddalen synes de har det godt, og hele ni av ti personer både i Groruddalen og i Oslo som helhet oppgir at de har det svært eller ganske bra. Over halvparten av beboerne i Groruddalen vurderer at deres levestandard eller økonomiske situasjon er omtrent lik de andres i nærmiljøet. Det er flere i Groruddalen og indre øst sammenlignet med resten av byen som mener de har det bedre enn andre i nærmiljøet. Dette henger nok til en viss grad sammen med at både Groruddalen og indre øst er karakterisert av store forskjeller, og i spørreundersøkelsen ble respondentene bedt om å sammenligne sin situasjon med folk og familier i nærmiljøet.

Figur 5.8 Andel i majoritetsbefolkningen som oppgir at de har det svært eller ganske godt og andel som oppgir at de har svært mye eller litt bedre levestandard sammenlignet med andre i nærmiljøet. Etter bydelsgruppe. Kilde: Survey 2006.

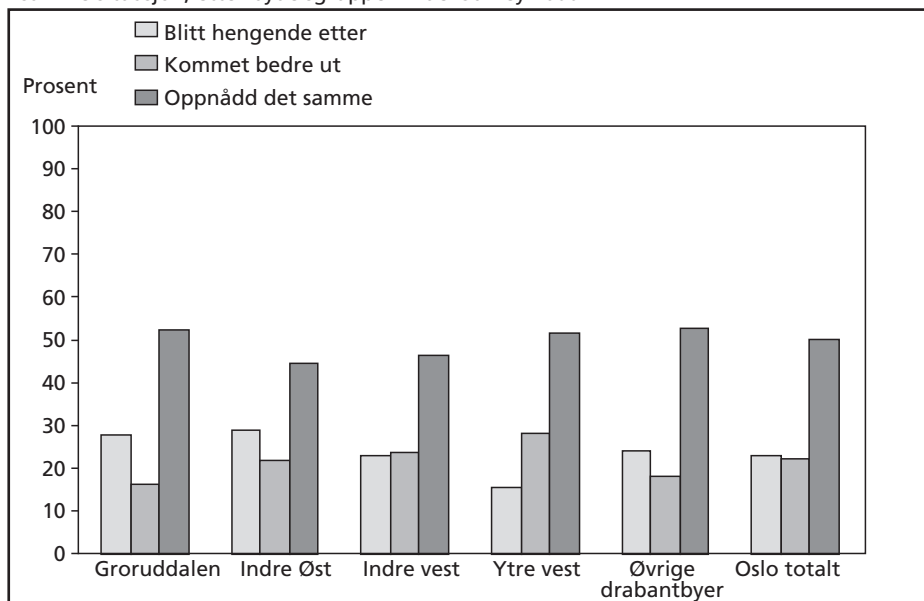

Når de blir bedt om å vurdere sine levekår generelt i forhold til andre, mener halvparten av beboerne i Groruddalen at folk som dem har oppnådd det samme som andre grupper (se figur 5.9). 16 prosent i Groruddalen føler de har kommet bedre ut enn andre, noe som er den laveste andelen i Oslo.

Selv om personer med bakgrunn fra Pakistan, Somalia eller Sri Lanka i mindre grad enn majoritetsbefolkningen oppgir at de har det bra, sier flere enn syv av ti i alle tre landgrupper at de har det enten svært godt eller ganske godt. Personer med pakistansk bakgrunn skiller seg ut ved at svært mange opplever at de har en bedre levestandard enn andre i sitt nærmiljø. 43 prosent av de med bakgrunn fra Pakistan, bosatt i Groruddalen, mener de har en bedre levestandard enn andre i nærmiljøet, mot 23 prosent i majoritetsbefolkningen i samme område.

På to av de tre spørsmålene i levekårskartleggingen i Oslo som dekker folks egen opplevelse av sin situasjon, vurderer folk i Groruddalen sin situasjon like positivt som eller mer positivt enn resten av byen. Dermed er det på ingen måte snakk om noen entydig negativ tendens i Groruddalen når det gjelder folks egenopplevde livskvalitet. Vi har tidligere sett at befolkningen i Groruddalen kommer dårlig ut på levekårsindikatorer som måler helse og tilknytning til arbeidsmarkedet, og bildet av levekårene i Groruddalen er sammensatt. Det er derfor interessant å merke seg at Groruddalen, slik innbyggerne selv beskriver situasjonen, ikke utmerker seg verken med lav trivsel eller dårlige selvopplevde levekår.

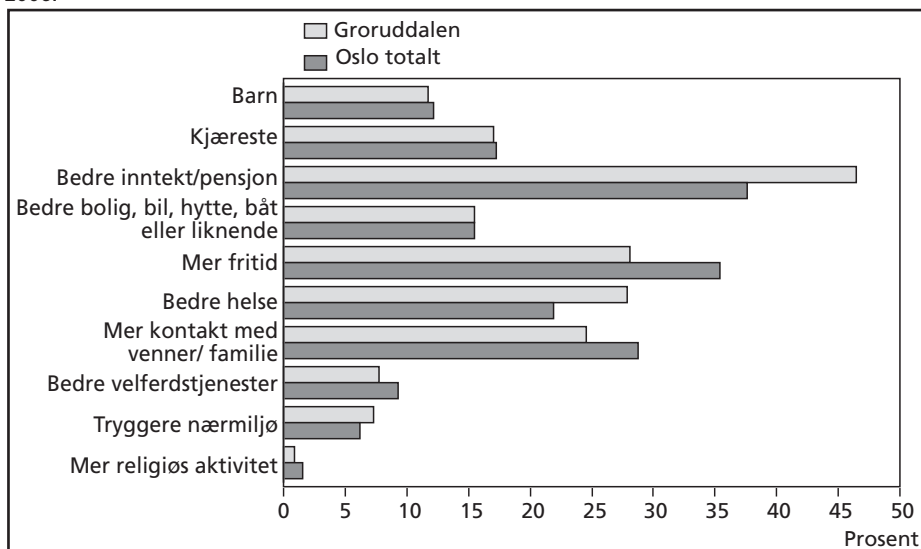
Figur 5.9 Majoritetsbefolkningens vurdering av sine levekår under ett sammenlignet med andre i samme situasjon, etter bydelsgruppe. Kilde: Survey 2006.

Hvilke forhold mener folk vil bidra mest til å gjøre livet bedre? Nesten halvparten av beboerne i Groruddalen nevner bedre inntekt eller pensjon, og dette er det desidert vanligste svaret i Groruddalen. Mer fritid og bedre helse er dessuten forhold som nevnes av relativt mange. I Oslo som helhet er det også bedre inntekt som nevnes hyppigst, men det er ikke et like vanlig svar som det vi ser i Groruddalen. Videre er mer fritid viktigere i resten av byen. Det er en tydelig tendens at bedre inntekt er viktigst i de områdene av byen hvor inntektsnivået er lavt. I forbindelse med Groruddalssatsingen er det også verdt å merke seg at tryggere nærmiljø ikke anses som spesielt viktig for å gjøre livet bedre. Selv om folk i Groruddalen etterlyser mer politi i nærområdet, synes det ikke som om tryggere nærmiljø oppfattes som en avgjørende faktor for å bedre livskvaliteten.

Oslo oppfattes av innbyggerne i stor grad som en by som gir muligheter for å realisere et godt liv. Ni av ti i hovedstaden mener at de i Oslo kan leve som de vil, og nesten like mange er helt eller delvis enig i at det er gode jobbmuligheter i byen. Folk i Oslo opplever stort sett også at det er lett å finne venner i byen. Folk i Groruddalen skiller seg ikke fra resten av Oslo-borgerne når det gjelder vurdering av mulighetene i byen.

Figur 5.10 Andel som nevner ulike forhold de mener vil gjøre livet deres bedre. Kilde: Survey 2006.

Figur 5.11 Andel av innbyggerne i Oslo som er helt eller delvis enig i ulike påstander om Oslo. Kilde: Survey 2006.

5.8 Oppsummering

De aller fleste i Groruddalen synes de har det bra, og Groruddalen skiller seg ikke negativt ut fra resten av byen når det gjelder generell trivsel eller hvordan folk vurderer sine egne levekår sammenlignet med andres. Det er kanskje ikke overraskende at beboerne i Groruddalen er noe mer plaget av støy enn andre. Folk i Groruddalen opplever imidlertid ikke mer problemer og kriminalitet i nærområdet enn resten av Oslo. De ytrer likevel i noe større grad enn andre et ønske om mer politi i nærområdet. Flertallet av beboerne i Groruddalen har gode sosiale relasjoner og kontakt med andre, og nesten åtte av ti synes naboforholdene og de sosiale forholdene i nærmiljøet er gode. Groruddalen kjennetegnes av at beboerne har stor grad av tverrkulturell kontakt, men dette er samtidig det området i byen hvor innbyggerne er mest skeptisk til innvandrere. Selv om befolkningen i Groruddalen i mindre grad enn andre ser ut til å bruke Oslos ulike kulturtilbud, er ukentlig trening om lag like vanlig her som i resten av Oslo.

Kapittel 6 Visjoner og virkelighet i Groruddalen

Groruddalen har av både politikere og media lenge blitt sett på som et problemområde. Det synes å råde en oppfatning blant noen om at det er «noe» med Groruddalen som er problematisk og som fører til svekket livskvalitet for de som bor der. Men da området ble bygget ut, ble det gjort i en ånd av fremtidstro og ønske om å skape et godt bomiljø for familier. Etter den annen verdenskrig sto Oslo foran en formidabel oppgave med å skaffe nok boliger til en stadig voksende befolkning, og drabantbyene ble svaret på de store boligproblemene etter krigen. Drabantbyene skulle gi flere, men også bedre boliger, og man ønsket seg vekk fra de mørke, trange og uhygieniske sentrumsbygårdene (Bjørnsen 2007). Groruddalen ble et av de største utbyggingsområdene i hovedstaden og en viktig del av løsningen på boligkrisen.

Bofunksjon og menneskets behov sto sentralt i utbyggingen som fulgte. Drabantbyene ble planlagt med spesiell tanke på barnas oppvekstvilkår. Det ble lagt vekt på å sikre god tilgang til lys og luft, frigjøre grøntarealer til rekreasjon og nærhet til naturen. Familier fikk treromsleiligheter med tanke på at barna kunne få et eget rom, leilighetene hadde eget bad og kjøkken, og drabantbyene representerte dermed en stor forbedring i bostandard for mange. I tillegg til gode boligforhold for familien, ble det lagt vekt på å skape rom for større sosiale fellesskap og gode nærmiljøer. Drabantbyene skulle være hele samfunn med boliger, lokale servicesentre, skoler, barnehager, forretninger, post og bank. Videre skulle de nye områdene speile befolkningssammensetningen i byen og være møteplasser mellom generasjoner og ulike sosiale lag.

I dette perspektivet er det paradoksalt at nettopp bekymringen for barnas oppvekstmiljø var sterkt medvirkende til at synet på de nye drabantbyene snudde på 1960- og 70-tallet. Utbyggingen av tilbudene som også skulle være en del av bomiljøene, som for eksempel servicetilbud, skoler og fritidstilbud, ble gjerne ofre for trange økonomiske rammer, og ble enten kraftig redusert eller utsatt (Barmen og Mydland 2004). Det var blant annet dette som førte til kritiske rapporter, hvor områder i Groruddalen ble karakterisert som livløse, barnefiendtlige og psykisk nedbrytende (Ammerud-rapporten 1969 referert i Dagens Næringsliv⁹). Drabantbyene gikk fra å bli sett på som sunne

⁹ <http://www.dn.no/d2/arkitektur/article1232037.ece>

bomiljøer til å bli oppfattet som fremmedgjørende bomaskiner preget av sosial nød, ensomhet og kriminalitet.

Det negative synet på levekårene i drabantbyene hefter fremdeles ved Groruddalen (se for eksempel Gakkestad 2003). Likevel opplever det store flertallet av beboerne i Groruddalen at de har det bra. Naboforholdene i nærmiljøet er, slik innbyggerne selv beskriver dem, gode, og folk flest i Groruddalen har gode sosiale relasjoner. Det store mangfoldet av landbakgrunner i Groruddalen gjør at området er preget av stor grad av tverrkulturell kontakt. Videre er Groruddalen det området i Oslo hvor flest mener at de har trygge lekearealer i nærheten av boligen. Selv om flere i Groruddalen mener at Oslo har blitt mer utrygt med årene, opplever ikke beboerne her flere problemer i nærmiljøet enn andre i Oslo. De store trafikkårene gjennom dalen og det at folk bor tett gjør at beboerne i området er noe mer plaget av støy enn andre i Oslo.

Groruddalen slår dermed ikke dårligere ut på de indikatorene som kunne tenkes å være knyttet til utformingen av området, og det viser seg at flere av de gode intensjonene som lå til grunn i utbyggingen av drabantbyene fremdeles bidrar til positive opplevelser hos de som bor der. Det er lite i våre funn som tyder på at Groruddalen lider av «drabantbyeffektene» kritikerne var redde for, som fremmedgjøring, forvitrede sosiale relasjoner, kriminalitet og utrygghet. Folk flest trives i området, og sånn sett ser det ikke ut til at det å bo i Groruddalen i seg selv fører til dårligere levekår.

Samtidig er det tydelig at Groruddalen også står overfor store, og i noen tilfeller større, utfordringer enn andre deler av Oslo. Flere av idealene til utbyggerne av drabantbyene har vist seg å forbli idealer. I stedet for å viske ut sosiale skiller og bli et speilbilde av befolkningen i hovedstaden, har Groruddalen en befolkningssammensetning som er preget av mangfold, men også av særskilte utfordringer. Vi ser at folk i Groruddalen på noen områder har større levekårsproblemer enn resten av Oslo, men også at det er noen delbydeler som skiller seg ut ved å ha større utfordringer enn andre. Det er særlig med hensyn til helse og tilknytningen til arbeidsmarkedet at Groruddalen skiller seg negativt ut.

Beboerne i Groruddalen har markert dårligere helse enn befolkningen ellers i Oslo. Det er en kjent sak at noen grupper har større sannsynlighet for å ha dårlig helse enn andre, men i samtlige av de befolkningsgruppene vi har sett på, er det gjennomgående flere med dårlig helse i Groruddalen sammenlignet med resten av byen.

Folk i Groruddalen har også en svakere tilknytning til arbeidsmarkedet enn befolkningen ellers i Oslo. Dette gjelder både når vi ser på andelen som ikke er i arbeid i dag og andelen som har vært uten arbeid i lengre tid. Siden Groruddalen er det området i Oslo med lavest andel personer i arbeid, er det ikke overraskende at det også er her en finner den laveste gjennomsnittlige inntekten i Oslo, og hvor flest er avhengige av overføringer fra det offentlige.

I underkant av halvparten av de som flyttet inn i Groruddalen i perioden 2000 til 2005 hadde ikke-vestlig innvandringsbakgrunn, men den ikke-vestlige innvandrer-

befolkningen i Groruddalen ser ut til å lykkes noe bedre enn i andre deler av byen. Den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i Groruddalen er i større grad sysselsatt og har høyere inntekt enn personer med tilsvarende bakgrunn i resten av byen. Personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn har generelt en høyere sannsynlighet for å være registrert med redusert funksjonsevne enn resten av befolkningen, men i Groruddalen er tendensen motsatt. Groruddalen er det eneste området i Oslo hvor personer *uten* innvandringsbakgrunn har dårligere helse enn personer med ikke-vestlig innvandringsbakgrunn. Selv om Groruddalen som helhet slår ut dårligere enn resten av byen når det gjelder helse, arbeid og inntekt, er det altså klare tegn på at den ikke-vestlige innvandrerbefolkningen i området skiller seg positivt ut sammenlignet med andre med tilsvarende bakgrunn i resten av byen.

Det kan se ut til at levekårsproblemene vi finner i Groruddalen ikke er relatert til forhold knyttet til området som sådan, men til hvem som bor der. Det er dermed grunn til å tro at mange av de utfordringene Groruddalen står overfor er en konsekvens av mer allmenne prosesser knyttet til sosial og økonomisk bosegregering. Boligprisene i et område avgjør hvem som har råd til å flytte dit, og prisene blir igjen påvirket av den sosiale statusen ved å bo i et område.

Samtidig tegnes det gjennom våre data et bilde av en del av Oslo som preges av ikke bare én virkelighet, men flere. På de fleste indikatorene for levekår er det større forskjeller internt i Groruddalen enn det er mellom Groruddalen og resten av Oslo. Det er naturlig å finne større variasjoner når man sammenligner små geografiske enheter i forhold til når man setter større områder opp mot hverandre. Det er derfor ikke overraskende at forskjellene internt mellom delbydelene i Groruddalen er større enn det vi finner når vi sammenligner Groruddalen med de andre bydelsgruppene. Likevel er det viktig å merke seg de store forskjellene vi tross alt finner i denne delen av Oslo, for å nyansere bildet av Groruddalen som et enhetlig område med enhetlige utfordringer. Mens noen av delbydelene i Groruddalen ligner på områder i ytre vest på en rekke av levekårsindikatorene, har andre problemer langt over snittet for Oslo for øvrig. Befolkningens vurderinger av egne levekår og livssituasjon bidrar også til å tegne opp et mer sammensatt bilde av hvem som bor i Groruddalen og hvordan de har det, enn det vi kan lese ut fra mer generell statistikk.

Som oppstartsdokumentasjon for Groruddalssatsingen kan denne kortfattede gjennomgangen av levekårene i Groruddalen bidra på flere måter. For det første har vi sett at Groruddalen ikke er ett område med en enhetlig profil, men mange områder med til dels ulike utfordringer. Et blick på særtrekk ved de ulike nærområdene innenfor Groruddalen vil kunne bidra til å gjøre de ulike tiltakene mer treffsikre. For det andre tyder levekårsdataene på at den kanskje største utfordringen Groruddalen står overfor, er knyttet til at en betydelig andel av befolkningen har en ustabil eller manglende tilknytning til arbeidsmarkedet og en høy avhengighet av offentlige ytelser. Nærmere tre av ti barn i Oslo med ikke-vestlig bakgrunn lever i familier med en inntekt under

fattigdomsgrensen. I Groruddalen omfatter dette drøyt 15 500 barn. Fattige barn finner vi også i andre deler av byen – flere steder i like stor grad som i Groruddalen. Etter vår oppfatning er det likevel en viktig utfordring for Groruddalssatsingen å bidra på måter som både kan redusere utbredelsen av fattigdom og forebygge konsekvensene av den, spesielt for barn og unge.

Det er tydelig at innbyggerne i Groruddalen samlet sett, og spesielt i noen delbydel, har større helseproblemer enn resten av befolkningen i Oslo. Dette peker i retning av satsing på helserelaterte tilbud. Samtidig er årsakene til helseproblemene vi ser i Groruddalen sammensatte. I tillegg til at helseproblemer begrenser folks mulighet til å arbeide, kan langvarige perioder uten arbeid også forsterke helseproblemer. I et slikt perspektiv vil derfor arbeidsrettede tiltak kunne bidra til å forebygge og redusere de forskjellene vi i dag kan dokumentere når det gjelder helse.

I et område av byen hvor mer enn en tredjedel av befolkningen har innvandringsbakgrunn, er det urovekkende at det er en relativt utbredt skepsis til innvandrere. Holdninger til innvandrere kan påvirkes av om man har kontakt med andre med annen bakgrunn, og dette taler for viktigheten av å skape gode møteplasser mellom folk av ulik bakgrunn. Kanskje spesielt i et område av byen hvor forholdsvis mange står uten arbeid og dermed mister en potensiell arena for sosial kontakt på tvers av landbakgrunn.

På den andre siden gir innbyggerne selv i all hovedsak Groruddalen og nærområdet sitt god karakter – folk trives, har venner, føler seg trygge og mener barna har gode oppvekstvilkår. For en satsing som sikter mot å styrke Groruddalens identitet og stolthet, burde dette være gode nyheter. Samtidig støter vi her raskt på de begrensningene vårt datamateriale setter. Generelt er det slik at jo mer generelle spørsmålsformuleringer som benyttes, jo mer positivt svarer de vi spør. Mer detaljerte spørsmål om nærmiljø, oppvekstvilkår og trivsel vil kunne avsløre andre og mer sammensatte vurderinger av Groruddalen hos innbyggerne i området.

Litteratur

- Barmen, Hilde og Leidulf Mydland, red. (2004), *Groruddalen kulturminneatlas*. Oslo: Byantikvaren i Oslo.
- Bjørnsen, Bjørn (2007), *Hele folket i hus: OBOS 1929–1970*. Oslo: Boksenteret OBOS.
- Blom, Svein (2007), *Holdninger til innvandrere og innvandring 2007*. Rapporter 2007/44, Statistisk sentralbyrå.
- Blom, Svein og Kristin Henriksen, red. (2008), *Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006*. Rapporter 2008/5, Statistisk sentralbyrå.
- Bråthen, Magne, Anne Britt Djuve, Tor Dølvik, Kåre Hagen, Gudmund Hernes, Roy A. Nielsen (2007), *Levekår på vandring. Velstand og marginalisering i Oslo*. Fafo-rapport 2007:05.
- Djuve, Anne Britt, Kåre Hagen og Pernille Vogt (1994): *Oslo: den delte byen?* Fafo-rapport 161.
- Friberg, Jon Horgen (2005), *Ungdom, fritid og deltakelse i det flerkulturelle Oslo*. Fafo-notat 2005:16.
- Gakkestad, Kjersti (2003), *Romsås – en stigmatisert bydel? En studie av territoriell stigmatisering: medias rolle og konsekvenser for beboerne*. Hovedoppgave i samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Guttu, Jon, Eli Havnen og Gro Koppen (2008), *Kartlegging av boligmassen i Groruddalen. En GIS-basert oversikt*. NIBR-rapport 2008:7.
- Kavli, Hanne C. (2007), *En felles fritid? Livet etter skoletid blant barn og unge i Oslo*. Fafo-rapport 2007:22.
- Plankontoret for Groruddalen (2008) <http://www.prosjekt-groruddalen.oslo.kommune.no/groruddalssatsningen/>
- Statistisk sentralbyrå (2003) <http://www.ssb.no/emner/04/01/utinnv/>
- Statistisk sentralbyrå (2007) <http://www.ssb.no/flytting/>

Statistisk sentralbyrås levekårshjul (2007), http://www.shdir.no/vp/multimedia/archive/00018/IS-1463_18133a.pdf

Østby, Lars, red. (2004), *Innvandrere i Norge – Hvem er de og hvordan går det med dem?* Notater 2004/66, Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg 1 Oversikt over datagrunnlaget benyttet i undersøkelsen

Levekårskartleggingen i Groruddalen har basert seg på to datakilder, offisiell statistikk og en representativ spørreundersøkelse i Oslo.

For å beskrive den demografiske sammensetningen av byen, tilknytning til arbeidsmarkedet, avhengighet av trygdeytelser og inntektsmønstre, er det innhentet opplysninger fra ulike administrative registre. Opplysningene dekker perioden 2000 til 2005, og omfatter hele Oslos befolkning per 30. november 2005. På dette tidspunktet var 536 580 personer bosatt i byen. Denne delen av datagrunnlaget er levert av Statistisk sentralbyrå, og benyttes i utarbeidelsen av en rekke offisielle statistikker. Nedenfor har vi spesifisert nærmere hvilke registre dataene er hentet fra.

I tillegg har prosjektet hatt som mål å speile det bildet registerdataene tegner av byens levekår, med den beskrivelse byens borgere selv gir om hva som for eksempel vurderes som avgjørende for det gode liv og hvilke bekymringer de har. Ved hjelp av en spørreundersøkelse med et representativt utvalg på i underkant av 2700 bosatte mellom 20 og 80 år har vi innhentet opplysninger om blant annet nærmiljø, helse, fritid, trygghet og politikk. Undersøkelsen ble gjennomført i september 2006 av Synovate MMI, på oppdrag fra Fafo i forbindelse med levekårskartleggingen i Oslo (Bråthen mfl 2007).

Data tilrettelagt av Statistisk sentralbyrå – oversikt over registre

System for persondata 2000-2005

System for persondata (SFP) er en samling av datafiler basert på administrative data. Samlingen inneholder demografiske opplysninger om bosatte i alderen 16 – 74 år i tillegg til data innenfor områder som arbeidsmarked, lønn, utdanning, trygd og lønn. Disse opplysningene referer seg til et gitt tidspunkt i november hvert år. Ved hjelp av SFP kan man utarbeide konsistente data for ulike aktiviteter og tilstander, som for eksempel mellom arbeid, studier, og ledighet. De fleste variabler hentes direkte fra de ulike grunnlagsregistre fra blant annet Skattemyndighetene, Rikstrygdeverket og Aetat (NAV), mens enkelte må konstrueres ved å kombinere data fra ulike kilder.

Den registrerte sysselsettingsstatistikken 2000 – 2005

Dataene som inngår i den registerbaserte sysselsettingsstatistikken, omfatter alle bosatte personer i alderen 16–74 år. Det blir angitt om disse er sysselsatte, det vil si lønnstakere eller selvstendige, eller ikke sysselsatte. Referansetidspunktet er en gitt uke i november. For å bli klassifisert som sysselsatt i statistikken ligger de samme kriterier til grunn som de som benyttes i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), nemlig at personen har utført arbeid av minst en times varighet i referanseuken, eller var midlertidig fraværende fra slikt arbeid.

Hovedkilden til data om lønnstakere er Arbeidstaker-arbeidsgiverregisteret (AA-registeret) påkoplet lønnsinformasjon fra LTO. AA-registeret er knyttet til administreringen av sykelønnsordningen for lønnstakere, mens LTO er Skattedirektoratets register over lønns- og trekkoppgaver. Verneplikts- og Siviltjenesteregisteret omfatter alle vernepliktige i Forsvaret samt sivilarbeidere, og administreres av Vernepliktsverket og Siviltjenesteadministrasjonen. For kontroll av opplysninger om dateringer til lønnstakerforholdene, samt tilleggsinformasjon om jobb- og bedriftsrelaterte variabler, benyttes Lønnsregistre for ansatte i stat og kommune (Personal Administrativt Informasjonssystem, Statens tjenestemannsregister, og data fra arbeidsgiverforeningen NAVO), Lønnsstatistikken for privat sektor, Sykefraværsregisteret og arbeidssøkerregisteret (ARENA).

Selvstendig næringsdrivende klassifiseres ved hjelp av opplysninger om næringsinntekt i Selvangivelsesregisteret, som eies av Skattedirektoratet. Registeret omfatter alle personer over 13 år, og består av utvalgte opplysninger fra selvangivelsene.

Inntektsdata 2000 - 2005

Statistisk sentralbyrås Inntektsstatistikk for personer og familier inneholder opplysninger om yrkesinntekt (lønnsinntekter og netto næringsinntekter), kapitalinntekt (renteinntekter, aksjeutbytte, realisasjonstap, realisasjonsgevinster og andre kapitalinntekter), overføringer (pensjoner fra folketrygden, tjenestepensjoner, dagpenger ved arbeidsledighet, mottatte bidrag mm., barnetrygd, bostøtte, studiestipend, forsørgerfradrag, sosialhjelp, kontantstøtte, engangsstønad ved fødsel, grunn- og hjelpestønad og andre overføringer), og inntekt etter skatt fra perioden 2000 – 2005. Dataene er utarbeidet ved å koble sammen ulike administrative og statistiske datakilder for hele befolkningen per 31. desember i inntektsåret.

Spørreundersøkelse september 2006

Synovate MMI gjennomførte i perioden 28.08.2006 til 01.10.2006 en spørreundersøkelse basert på 2646 telefonintervjuer på oppdrag fra Fafo i forbindelse med levekårskartleggingen i Oslo. Selve utvalget bestod av personer i alderen 20 til 80 år som var bosatt i Oslo på intervjutidspunktet, med et tilleggskriterium om at de også

skulle være registrert bosatt i byen per 30. november samme år. For å sikre en populasjon som inneholdt en tilstrekkelig stor andel av personer med innvandrerbakgrunn fra ikke-vestlige land, ble utvalget delt i fire:

1. personer med landbakgrunn fra Pakistan
2. personer med landbakgrunn fra Somalia
3. personer med landbakgrunn fra Sri Lanka
4. et representativt utvalg av Oslos befolkning, bortsett fra innvandrere med landbakgrunn fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka (majoritetsbefolkningen).

I tabell V1 angis størrelsen på utvalgene, med svarprosjenter for de ulike gruppene.

Tabell V1. Utvalget som inngikk i Levekårsundersøkelsen i Oslo 2006, etter svarprosent og årsak til frafall.

	Brutto- utvalg	Utvalg i Groruddalen	Svar- prosent	Nekt	Ikke svar
I alt	5 845	750	45	32	23
Representativt utvalg	4 218	415	48	35	17
Innvandrere fra Pakistan	547	96	39	26	35
Innvandrere fra Somalia	609	66	34	20	46
Innvandrere fra Sri Lanka	471	173	46	23	31

Med en gjennomsnittlig svarprosent på 45 prosent har det vært viktig å kartlegge utvalgsskjevhetene. For å se i hvor stor grad utvalget skiller seg fra befolkningen som helhet, er det koplet informasjon fra registrene på personene som deltok i spørreundersøkelsen. Deretter er det foretatt en undersøkelse av forskjellene mellom utvalg og totalpopulasjonen når det gjelder kjønn, alder, utdanning, inntekt og tilknytning til arbeidslivet. Med dette som grunnlag er det konstruert vektorer, for så langt det er mulig å forsøke å utlikne de observerte skjevhetene i den endelige analysen.

Begreper og definisjoner

I analysene har vi i hovedsak benyttet inndelinger og definisjoner slik de brukes og defineres av SSB. Vi har også benyttet noen indikatorer som ble brukt i beskrivelsen av levekårene i Oslo (Bråthen mfl 2007).

Ikke-vestlige innvandrere

Kategorien personer med ikke-vestlig bakgrunn består av førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere (person født i Norge av to utenlandsfødte foreldre) med bakgrunn fra land i Øst-Europa, Tyrkia, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika. Etterkommerne

er fremdeles en liten og forholdsvis ung gruppe, og vi har derfor valgt å ikke skille mellom førstegenerasjonsinnvandrere og etterkommere. Når det henvises til ikke-vestlige innvandrere eller personer med ikke-vestlig landbakgrunn omfatter dette både førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av foreldre med ikke-vestlig landbakgrunn.

Syssetsettingsekskluderte

De syssetsettingsekskluderte er personer som ikke er registrert som sysselsatt eller som selvstendig næringsdrivende i løpet av perioden 2000 til 2005, i alderen 16-66 år.

Velferdsstatsavhengige

De velferdsstatsavhengige er personer som har mer enn halvparten av inntekten sin fra offentlige overføringer som uførepensjon, attføring, sykepenger og sosialhjelp. Denne gruppen er avgrenset til personer i alderen 16 til 66 år for å holde pensjonistene utenfor.

Fattige

Personer som har inntekt under 50 prosent av medianinntekten¹⁰ i barnefamiliene i Oslo i 2005. Vi har benyttet inntekt etter skatt, og inntekten er ekvivalent etter husholdningsstørrelse. Det vil si at vi har justert inntekten etter hvor mange personer i samme familie som bor sammen. Hensikten med dette er å ta hensyn til stordriftsfordelene i en familie. Inntekt kan ekvivaleres på flere ulike måter, og vi har valgt å benytte OECDs tilnærming¹¹.

Trangbodd

Vi benytter samme definisjon på å bo trangt som SSB: En person bor trangt dersom personen bor alene på ett rom eller i flerpersonhusholdning med flere personer enn beboelsesrom. Kjøkken, bad, entré eller små rom under seks kvadratmeter regnes ikke som beboelsesrom.

¹⁰ Med median husholdningsinntekt menes det inntektsnivået som deler befolkningen i to, det vil si at halve befolkningen ligger over og halve befolkningen ligger under nivået på medianinntekten.

¹¹ Det vil si at husholdningsstørrelse er beregnet på følgende måte: 1.voksne person får verdien 1, øvrige voksne får verdien 0,7 og alle barn under 16 år får verdien 0,5.

Vedlegg 2 Fordeling i Groruddalen på spørsmålene om egenvurdert helse

Tabell V2 Fordeling blant befolkningen i Groruddalen på spørsmålene som inngår i helseindeksen. Prosent.

Hender det at du føler noen av disse plagene?	Ikke	Muligens litt	Noe	Betydelig	Sterkt	Sum	Antall
	0	1	2	3	4		
Smerter i muskler og ledd	33	19	23	15	10	100	414
Ryggsmerter	49	19	14	11	7	100	414
Smerter i nakke/skuldre	37	23	20	14	7	100	413
Blir fort sliten/utmattet	52	19	13	11	6	100	414
Søvnforstyrrelser	65	15	10	6	3	100	414
Konsentrasjonsproblemer	70	20	8	2	0	100	414
Hukommelsesproblemer	70	22	6	1	0	100	414

Levekår i Groruddalen

Groruddalen har lenge blitt sett på som et problemområde, og dette er noe av bakgrunnen for at Oslo kommune og staten har inngått et samarbeid om en tiårig satsing på området. Denne rapporten inngår som en del av oppstartsdokumentasjonen for Groruddalssatsingen, og er en videreføring av Fafos levekårskartlegging i Oslo fra 2007 hvor vi ser nærmere på levekårene i Groruddalen. Vi spør om og eventuelt på hvilken måte levekårene i Groruddalen skiller seg fra de i resten av byen, og om det er viktige levekårsforskjeller innad i Groruddalen. Målet er å undersøke om Groruddalen har særskilte utfordringer, og vi ser blant annet nærmere på helsetilstanden blant innbyggerne, tilknytning til arbeidsmarkedet, inntekt, sosiale relasjoner, opplevelse av nærmiljøet og beboernes vurdering av egne levekår.

Fafo

Borggata 2B/Postboks 2947 Tøyen
N-0608 Oslo
www.fafo.no

Fafo-rapport 2008:27
ISBN 978-82-7422-637-1
ISSN 0801-6143
Bestillingsnr. 20069